

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1942 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juni 1936 (nr 373) med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit, m. m., dels ock en i ämnet väckt motion, utom i vad angår anslag till jordbrukets kreditkassor.

Genom en den 6 februari 1942 dagtecknad proposition nr 41 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juni 1936 (nr 373) med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit;

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning om jordbrukets kreditkassor;
- 2) förordning angående ändrad lydelse av 35 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor;

dels ock

1) medgiva, att tiden för återställandet till riksgäldskontoret av de svenska statens obligationer till nominellt belopp av sammanlagt 20,000,000 kronor, vilka enligt riksdagens medgivande överlämnats till svenska jordbrukskreditkassan för pantförskrivning såsom säkerhet för lån hos riksbanken, må utsträckas beträffande hälften av obligationerna till den 1 juli 1946 och beträffande återstående hälften till den 1 juli 1951;

2) för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa

ej mindre till Jordbrukets kreditkassor: Revision av jordbrukskasserörelsen m. m. ett anslag av 53,000 kronor;

än även till Jordbrukets kreditkassor: Förvaltningsbidrag till jordbrukskasserörelsen ett förslagsanslag av 215,000 kronor.

Författningsförslagen äro bilagda detta utlåtande.

I anledning av propositionen har i andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl väckts motionen nr 255, vari föreslagits, att avdelningskontor under

centralkassor med en viss omslutning må på särskild framställning och med Kungl. Maj:ts medgivande bli jämställda med centralkassor.

Propositionen och motionen hava hänvisats, såvitt angår anslagsfrågorna till jordbruksutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionären andragit till stöd för sitt yrkande, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Gällande bestämmelser m. m.

De bestämmelser, som nu reglera jordbrukskasserörelsen, återfinnas i lagen den 26 juni 1936 (nr 373) med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit ävensom förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor samt förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor. Vid upprepade tillfällen ha ändringar vidtagits i dessa författningar. Särskilt betydelsefulla ändringar ha genomförts genom författningar den 26 juni 1936 (nr 374 och 375). Vidare böra nämnas det den 12 september 1930 utfärdade reglementet för svenska jordbrukskreditkassan (nr 337) samt vissa kungörelser angående överlämnande till riksbanken av statsobligationer såsom pant för centralkassas förbindelser, av vilka kungörelser den senaste är utfärdad den 26 juni 1936 (nr 376). I fråga om förvaltningsbidrag åt jordbrukets kreditkassor äro föreskrifter meddelade i en kungörelse den 13 februari 1931 (nr 17), ändrad genom en kungörelse den 26 juni 1936 (nr 377).

Beträffande den huvudsakliga innebörden av gällande bestämmelser hänvisas till den i propositionen (sid. 27—32) lämnade redogörelsen.

Frågan om revision av bestämmelserna för jordbrukskasserörelsen har varit föremål för utredning genom särskilda sakkunniga. Dessa, vilka antagit benämningen *jordbrukskassautredningen*, ha den 29 januari 1941 framlagt betänkande med förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor m. m. Betänkandet, som ej tryckts, åtföljes av ett särskilt yttrande av ledamoten av utredningen Svensson.

Över betänkandet ha *yttranden* avgivits av ett stort antal myndigheter och korporationer.

Allmänna utgångspunkter för förslaget.

Efter att ha framhållit en del synpunkter i anslutning till de uppgifter, som i betänkandet lämnats beträffande jordbrukskasserörelsens utveckling, och härvid såsom det icke minst glädjande uttrycket för rörelsens livskraft hänvisat till att inlåningen från allmänheten ökats i stegrad takt har *utredningen* ansett sig som ett sammanfattande omdöme om rörelsens utveckling

under de senare åren kunna uttala, att rörelsen i stort sett väl fyllt sina uppgifter samt att den befast det förtroende, som den åtnjuter hos jordbruksnäringens utövare.

Trots de huvudsakligen goda erfarenheter, som sålunda vunnits, har det enligt utredningens uppfattning visat sig, att de författningsbestämmelser, som reglera verksamheten, lämna rum för erinringar i olika hänseenden.

Med hänsyn bland annat till de nuvarande ovissa ekonomiska förhållandena har utredningen funnit sig icke böra framlägga förslag om någon genomgripande omläggning av rörelsen utan nöjt sig med att föreslå sådana ändringar i gällande bestämmelser, som ansetts särskilt trängande eller som, även om så icke vore fallet, kunde genomföras utan mera långtgående författningsändringar. Utredningen har förklarat sig icke göra anspråk på att med sitt förslag komma med någon slutgiltig lösning beträffande grunderna för jordbrukskasserörelsen.

Den huvudsakliga innebörden av utredningens förslag är följande.

De nuvarande tre leden inom rörelsen, svenska jordbrukskreditkassan, centralkassorna och jordbrukskassorna, ha föreslagits skola bibehållas med i huvudsak oförändrade uppgifter. Jordbrukskreditkassans inflytande på rörelsen skall emellertid i vissa hänseenden stärkas. Jordbrukskreditkassan skall i fortsättningen erhålla karaktären av en ekonomisk förening med centralkassorna som medlemmar.

Nya grunder ha föreslagits i fråga om omfattningen av centralkassornas inlåning från allmänheten. Dessa grunder ansluta sig i huvudsak till vad som gäller för sparbankerna.

Beträffande frågan, i vilken utsträckning jordbrukskassorna böra utlåmna primärlån, har utredningen uttalat sig för att någon inskränkning icke bör göras i kassornas rätt till sådan utlåning. Emellertid böra kassorna i första hand tillgodose jordbrukarnas behov av driftkredit, och först i den mån för kasserörelsen tillgängligt kapital därutöver förlåmna till utlåmning av primärlån, böra sådana lån beviljas. Bland annat för att icke primärbelåningen skall befrämjas på bekostnad av övrig utlåning, har utredningen föreslagit borttagande av nuvarande frihet för primärbelåningen från andelsteckning. All utlåning skall enligt utredningens förslag likställas i detta hänseende. Lån skall kunna beviljas till belopp av 500 kronor för varje tecknad andel. För envar andel skall betalas en insats av 5 kronor. Utöver insatserna skall nytillträdande medlem betala en inträdesavgift av 5 kronor, oavsett kreditens storlek, vilken avgift fonderas.

Kreditgivningen till jordbruksekonomiska föreningar skall i huvudsak bibehållas hos centralkassorna. Om centralkassa ej kan ställa tillräcklig kredit till förfogande, skall emellertid ytterligare erforderlig kredit kunna lämnas av svenska jordbrukskreditkassan.

I övrigt innefattar utredningens förslag ändringar i åtskilliga, mer eller mindre väsentliga hänseenden.

De ändringar utredningen föreslagit i gällande bestämmelser ha synts utredningen vara av den art, att helt ny författning borde utfärdas. Detta syntes så mycket mer motiverat, som 1930 års förordning redan förut vid olika tillfällen varit föremål för mer eller mindre omfattande ändringar, varav författningsens överskådlighet blivit lidande.

Bank- och fondinspektionen har i sitt yttrande ansett sig visserligen kunna i stort sett vitsorda utredningens uttalande, att jordbrukskasserörelsen väl fyllt sina uppgifter samt att rörelsen befast det förtroende, som den åtnjöte hos jordbruksnäringens utövare. Inspektionen har emellertid framhållit, att man icke finge bortse från att utvecklingen i dylik riktning blivit sådan den blivit mycket tack vare de goda ekonomiska förhållanden, som varit rådande på jordbruksområdet och till vilka de av staten vidtagna stödaktionerna på nämnda område i ej ringa omfattning bidragit. Inspektionen kunde icke underlåta att framhäva, att utvecklingen, såsom även bestyrktes av utredningens uttalanden, delvis framgått i banor, som icke varit avsedda med den nu gällande jordbrukskasselagstiftningen. Jämväl organisationen av de olika leden inom rörelsen hade ingivit inspektionen starka betänkligheter. Dessa led måste ha till uppgift sinsemellan att fungera självständigt men i gemensamt syfte. Principiellt oriktigt måste det då vara att — såsom fallet vore inom rörelsen — i ett övre led, som skulle bland annat handhava kreditgivningen till ett undre led, styrelsen eller styrelserna till övervägande del rekryterades av representanter, vanligen verkställande representanter, för det undre ledet. Även i andra än nu nämnda avseenden hade, enligt vad inspektionens erfarenheter givit vid handen, mer eller mindre anmärkningsvärda förhållanden framstått. För den nya lagstiftningen på området måste det vara en uppgift att i största möjliga utsträckning söka råda bot mot dylika förhållanden. Lagstiftningens bestämmelser borde därvid giva en såvitt möjligt klar avgränsning av det område, varinom jordbrukets kreditkassar finge röra sig. Över huvud borde vid lagstiftningen samma allmänna synpunkter göras gällande i fråga om jordbrukets kreditkassar som beträffande andra penninginrättningar.

I detta sammanhang må nämnas, att bank- och fondinspektionen av sist angivna skäl uttalat sig för att handläggningen av ärenden angående jordbrukskassaväsendet borde överflyttas från jordbruksdepartementet till finansdepartementet. Inspektionen har hänvisat till att ärenden rörande affärsbanker, sparbanker och hypoteksinstitutionen handlades inom sistnämnda departement. I samma riktning ha även uttalat sig *statskontoret*, *sparbanksinspektionen* och *fullmäktige i riksbanken*.

Departementschefen har anfört följande:

»Den verksamhet, som utövas av jordbrukskasserörelsen, torde särskilt under senare åren ha vunnit stor uppskattning bland jordbruksnäringens utövare. Rörelsen synes i stort sett ha fyllt sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Detta hindrar uppenbarligen icke att, såsom bank- och fondinspektionen framhållit, vissa erinringar kunna framställas mot handhavandet av verksamheten i ena eller andra hänseendet.

Att frågan om grunderna för den av jordbrukskasserörelsen utövade verksamheten ansetts böra bliva föremål för utredning, har främst haft sin grund i att motstridande meningar gjort sig gällande i fråga om riktlinjerna för verksamheten, särskilt beträffande kreditgivningen. Vidare ha nuvarande bestämmelser om rörelsens kapitalanskaffning lämnat rum för erinringar

ur olika synpunkter. Gällande författningar ha också i andra mer eller mindre betydelsefulla hänseenden befunnits vara i behov av revision.

Det förslag, som nu framlagts av jordbrukskassautredningen, synes mig i huvudsak kunna läggas till grund för nya bestämmelser för jordbrukskasserörelsen. I likhet med utredningen håller jag före, att gällande förordning om jordbrukets kreditkassor — vilken genom täta ändringar kommit att bliva ganska svåröverskådlig — härvid bör ersättas med en helt ny författning.

Vad angår frågan om överflyttande av ärenden angående jordbrukskassaväsendet från jordbruksdepartementet till finansdepartementet torde detta spörsmål, som ankommer på Kungl. Maj:ts avgörande, böra göras till föremål för ytterligare överväganden.»

Jordbrukskasserörelsens allmänna uppgifter.

Med avseende å jordbrukskasserörelsens allmänna uppgifter har *utredningen* framhållit, att rörelsen enligt gällande bestämmelser närmast haft till uppgift att tillgodose det mindre jordbruket med driftskredit, men att rörelsen, efter att till en början i stort sett ha hållit sig inom denna ram, sedermera utvidgat sitt verksamhetsområde. Utredningen har föreslagit borttagande av ifrågavarande begränsningar ur 1936 års lag med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit.

Utredningen har vidare framhållit, att även i så måtto en utvidgning av jordbrukskasserörelsens verksamhet ägt rum, som kassorna i allt större utsträckning vid sidan av driftkrediter ställt till förfogande primärkrediter.

Vid sitt övervägande av de olika förhållanden, som påverka frågan om jordbrukskasserörelsens primärbelåning, har utredningen stannat för att icke föreslå några åtgärder av sådan innebörd, att lånebehövande jordbrukare skulle betagas frihet att vända sig till den kreditinrättning, som de med hänsyn till ränteförhållanden eller eljest själva funne det förmånligast att anlita.

Enligt utredningens mening måste emellertid fortfarande fasthållas vid att jordbrukskasserörelsen *i första hand* hade att sörja för de kreditbehov, vilkas tillgodoseende icke ankomme på andra kreditinrättningar, d. v. s. närmast behovet av driftkredit.

Enligt vad utredningen slutligen anfört hade jordbrukskasserörelsen påtagit sig även andra uppgifter än på kreditgivningens område. Vid sin inlåning hade rörelsen sålunda ansett sig böra verka för sparande och god hushållning på landsbygden, i vilket sammanhang icke minst borde nämnas arbetet på att underlätta kontanta inköp av förnödenheter av olika slag. Rörelsen hade överhuvud taget en viktig uppgift att fylla genom upplysningsverksamhet i ekonomiska ting bland den jordbrukande befolkningen. Denna verksamhet kunde bli så mycket mer betydelsefull, som rörelsen här kunde samarbeta med övriga grenar av ekonomisk föreningsrörelse.

Föredragande departementschefen har anfört följande:

»I likhet med utredningen anser jag övervägande skäl tala för att den nu

stadgade begränsningen av jordbrukskassornas rörelse till att avse mindre jordbruk borttages. De betänkligheter, som ur riskfördelningsynpunkt skulle kunna anföras häremot, synas mig sakna större betydelse om, såsom utredningen föreslagit, i stället en inskränkning göres med avseende å det lånebelopp, som får beviljas till en och samma låntagare. Jag återkommer här till i det följande.

Frågan i vad mån jordbrukskasserörelsen, vid sidan av utlämnandet av driftkredit, också bör befatta sig med primärlångivning har varit föremål för mycken diskussion. På de skäl, som anförts av utredningen, anser jag för min del hinder icke böra föreligga för rörelsen att ställa till förfogande även primärkredit. Med hänsyn till de möjligheter att tillgodose jordbrukets behov av primärkredit, som erbjudas av andra kreditinrättningar, bör emellertid jordbrukskasserörelsens mest angelägna uppgift vara att sörja för att behovet av driftkredit blir tillgodosett i tillräcklig omfattning och på ett ändamålsenligt sätt. Jag förutsätter att, därest andra kreditinrättningar kunna lämna primärkredit på förmånligare villkor än jordbrukskassorna, dessa ej komma att draga till sig dylik kredit. Utredningens i det följande omnämnda förslag, att primärlån såsom särskilt säkra placeringar skola kunna tjäna som grundval för inlåning, torde emellertid vara ägnat att uppmuntra kasserörelsen till att ge alltför stort utrymme åt primärlångivningen på driftkreditens bekostnad. Till motverkande härav torde i anslutning till den ståndpunkt, varåt jag nyss givit uttryck, i den nya jordbrukskasseförordningen föreskrift böra meddelas därom att kasserörelsen i sin kreditgivning i första hand har att tillgodose behovet av driftkredit. Däremot torde ur lagen med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit — vilken upptager en del föreskrifter rörande centralkassornas inlåning m. m. — kunna uteslutas alla föreskrifter, som reglera arten av jordbrukskasserörelsens kreditgivningsverksamhet.

Av vad jag nu sagt torde följa att hinder icke i och för sig bör anses möta mot att, såsom egnahemsstyrelsen förutsatt, egnahemslåntagares bottenkredit är placerad hos jordbrukskassa lika väl som hos annan kreditinrättning.

Jag kan icke finna, att några bärande skäl blivit anförda mot utredningens förslag, att jordbrukskasserörelsen även skall ha till uppgift att befordra sparverksamheten på landsbygden. Härutöver torde såsom en allmän uppgift för rörelsen böra angivas, att den har att främja en sund utveckling av medlemmarnas ekonomiska förhållanden.»

Organisationsfrågor.

Utredningen har erinrat om att jordbrukets behov av kredit tillgodoses, förutom av jordbrukskasserörelsen, även av den med statlig grundfond utrustade hypoteksbanken och det i huvudsak statsägda aktiebolaget jordbrukarbanken. Utredningen har ansett det kunna ifrågasättas, om icke de uppgifter, som här avsedda kreditinstitutioner ha sig förelagda, skulle kunna

tillgodoses på ett bättre sätt, om deras arbete samordnades i en eller annan form. Vid överläggningar, som utredningen hållit med representanter för lanthypoteksinstitutionen och jordbrukarbanken, ha emellertid dessa ställt sig avvisande till en sammanslagning av någon av institutionerna med jordbrukskasserörelsen. Även från denna rörelses sida har man uttalat sig mot en dylik sammanslagning. Med hänsyn till de betänkligheter, som sålunda framförts häremot, har utredningen ansett sig icke böra framlägga något förslag i förevarande syfte. Emellertid har utredningen framhållit önskvärdheten av att hypoteksinstitutionen och jordbrukskasserörelsen ej släppa tanken på ett närmare samarbete. Bland annat har utredningen funnit det ligga nära till hands, att vardera institutionen lämnar lånesökande uppgift angående de lånemöjligheter, som erbjudas av den andra institutionen.

Utredningen har även upptagit till behandling vissa frågor angående jordbrukskasserörelsens interna organisation. Utredningen har funnit tveksamt, huruvida centralkassorna icke lämpligen böra upphöra såsom självständiga organ och i stället ombildas till avdelningskontor under jordbrukskreditkassan. Denna skulle då kunna erhålla ett fastare grepp över rörelsen, utan att därför jordbrukskassornas självständighet behövde lida intrång. En omorganisation i här avsedd riktning skulle även kunna underlätta en reducering av administrationskostnaderna. Vidare skulle också rörelsens kapitalanskaffning kunna befrämjas genom att denna skulle kunna grundas på resurserna hos rörelsen i dess helhet. Emellertid har utredningen av olika skäl ansett sig i nuvarande läge böra avstå från att förorda en ombildning av centralkassorna. Utredningen har ej heller kunnat undgå att taga hänsyn till att centralkassorna själva i allmänhet synts vara motståndare till en sådan omorganisation. Såsom framgår av det följande har utredningen likväl föreslagit vissa åtgärder i riktning mot ökad befogenhet för jordbrukskreditkassan att öva inflytande på centralkassornas verksamhet.

Såsom ett förbindelseled mellan jordbrukskreditkassan och centralkassorna har utredningen föreslagit inrättande av ett förvaltningsråd, med vilket förstnämnda kassa skulle kunna rådplåga i viktigare frågor. Av rådets ledamöter skall en utses av varje centralkassas styrelse. Två ledamöter skola utses av sådan sammanslutning för främjande av jordbrukets intressen, som Kungl. Maj:t bestämmer. Utredningen har i sistnämnda hänseende närmast haft i tankarna Sveriges lantbruksförbund.

Enligt utredningens förslag skall jordbrukskreditkassan ombildas till ekonomisk förening med centralkassorna såsom medlemmar, varvid centralkassorna skola hava att solidariskt ansvara för jordbrukskreditkassans förbindelser.

Under det att fråga om godkännande av centralkassa för närvarande prövas av länsstyrelsen i det län, där kassans styrelse har sitt säte, har utredningen föreslagit, att avgörandet härutinnan skall ankomma på Kungl. Maj:t. Som skäl för denna ändring har utredningen hänvisat till att centralkassornas verksamhetsområden i allmänhet omfatta mer än ett län, varför länssty-

relse enligt nuvarande bestämmelser kan komma att fatta beslut, som rör kreditgivningen inom annat län. I samband med godkännandet av kassa böra kassans stadgar fastställas av Kungl. Maj:t. I stadgarna skall bland annat angivas centralkassans verksamhetsområde. Däremot bör fråga om tillstånd för centralkassa att inrätta avdelningskontor avgöras av bank- och fondinspektionen. Sådant tillstånd bör lämnas, när det befinnes kunna vara till nytta för det allmänna.

Bland övriga reformer med avseende å jordbrukskasserörelsens organisation, vilka föreslagits av utredningen, må nämnas, att utredningen uttalar sig för att, liksom för närvarande jordbruksekonomiska föreningar, exempelvis mejeriföreningar, kunna anslutas till centralkassorna, medlemskap i sådana kassor även skall kunna medgivnas aktiebolag, som bildats med motsvarande ändamål.

Minsta antalet till centralkassa anslutna jordbrukskassor har föreslagits skola höjas från 10 till 15 och minsta antalet medlemmar i jordbrukskassa från 15 till 20.

Utredningen har ansett även andra garantier böra skapas för att icke jordbrukskassor bibehållas, som icke ha tillräcklig livskraft. I detta hänseende har utredningen föreslagit att, om sammanlagda beloppet av jordbrukskassans inlåning för vederbörande centralkassa och utlåning, sedan fem år förflutit från jordbrukskassans godkännande, ännu icke uppnått ett belopp av 25,000 kronor eller sedermera understiger detta belopp, godkännandet för kassan skall kunna återkallas. Enligt vad utredningen upplyst, funnos vid 1939 års utgång 62 jordbrukskassor av sådan ringa storleksordning. Ifrågasvarande föreskrift har föreslagits skola träda i tillämpning först fem år efter författningens ikraftträdande i övrigt.

Enligt utredningens förslag skall antalet styrelseledamöter i centralkassa och jordbrukskassa utgöra minst fem samt beträffande centralkassa högst elva och beträffande jordbrukskassa högst sju.

Slutligen har utredningen föreslagit, att fråga om utseende av verkställande direktör hos centralkassa skall underställas jordbrukskreditkassan, innan styrelsen för centralkassan fattar beslut i frågan. Jordbrukskreditkassan får då tillfälle att i tid underrätta centralkassan om sin uppfattning. Beslutar styrelsen för centralkassan i strid häremot, skall jordbrukskreditkassans styrelse ha rätt att vägra att godkänna centralkassans beslut.

Vidare har utredningen hänvisat till att det kan inträffa, att direktör i centralkassa visar sig olämplig till sådan befattning men centralkassan av ett eller annat skäl anser sig icke böra skilja honom från befattningen. I sådana fall skall jordbrukskreditkassans styrelse enligt utredningens förslag ha befogenhet att förelägga centralkassans styrelse att vidtaga åtgärder för hans entledigande. I vad mån han därefter under längre eller kortare tid skall, trots entledigandet, åtnjuta lön, blir beroende av innehållet i förefintligt avtal mellan centralkassan och direktören.

I anslutning härtill har utredningen för jordbrukskassornas del föreslagit att, om befattningshavare hos sådan kassa visar sig olämplig för sin be-

fattning men kassans styrelse icke vidtager åtgärder för att skilja honom från denna, styrelsen för centralkassan skall kunna förelägga jordbrukskassans styrelse att vidtaga åtgärder för hans entledigande.

Föredragande departementschefen har anfört följande:

»Enligt min mening hade det varit önskvärt, om utredningen kunnat finna en positiv lösning av frågan om ett fastare samarbete mellan jordbrukskasserörelsen och övriga kreditinrättningar, som bedriva mera betydande utlåning till jordbruket, i syfte att förbilliga krediten.

Det torde emellertid ej vara möjligt att i sakens nuvarande läge åstadkomma en sådan långtgående reform. Utredning bör enligt min mening igångsättas rörande dessa spörsmål. Att med hänsyn härtill uppskjuta genomförandet av önskvärda ändringar i bestämmelserna för jordbrukskasserörelsen anser jag icke lämpligt.

Beträffande kasserörelsens interna organisation delar jag utredningens uppfattning, att skäl kunna tala för att — utan att jordbrukskassornas självständiga ställning påverkas — en viss koncentration sker av jordbrukskreditkassans och centralkassornas verksamhet. Då emellertid utredningen icke ansett sig böra framlägga förslag härom, finner jag mig icke nu böra upptaga denna fråga.

Då förslaget om inrättande av ett förvaltningsråd som förbindelseled mellan jordbrukskreditkassan och centralkassorna snarast skulle strida mot tanken på en koncentration av rörelsen och en sådan anordning överhuvud taget synes onödig och ägnad att komplicera organisationen, kan jag icke biträda förslaget härom. Ej heller anser jag mig böra förorda att, såsom föreslagits i en del yttranden, antalet ledamöter av jordbrukskreditkassans styrelse utökas, vare sig för att förstärka centralkassornas eller det allmännas inflytande inom styrelsen. Enligt min mening bör styrelsen liksom hittills utgöras av fem ledamöter, av vilka en utses av Kungl. Maj:t och en av fullmäktige i riksgäldskontoret samt övriga tre väljas av centralkassorna.

I enlighet med utredningens förslag torde godkännande av centralkassa böra meddelas av Kungl. Maj:t. Härvid bör Kungl. Maj:t även godkänna centralkassans stadgar, i vilka bland annat kassans verksamhetsområde skall vara angivet. I likhet med vad som gäller enligt banklagen, torde fråga om inrättande av avdelningskontor till centralkassa böra underställas Kungl. Maj:t. Tillstånd härtill bör lämnas, när det finnes kunna vara till nytta för det allmänna. Vid tillämpning av denna bestämmelse — vilken ansluter sig till motsvarande föreskrifter för affärsbanker och sparbanker — böra givetvis beaktas de jordbrukares intressen, som det åsyftade avdelningskontoret skall ha att betjäna.

Jag anser mig också kunna biträda utredningens förslag att, lika väl som en jordbruksekonomisk förening, exempelvis en mejeriförening, kan antagas till medlem av centralkassa, även ett aktiebolag, som bildats med motsvarande ändamål, skall kunna erhålla medlemskap i sådan kassa. På grund av vad bank- och fondinspektionen anfört synes det böra förutsättas, att här avsett aktiebolag är av lokal karaktär. I detta sammanhang vill jag förorda,

att även sådan förening, som bildats av utövare av trädgårdsskötsel, hönskötsel eller fiske, skall betraktas som jordbruksekonomisk förening och sålunda kunna anslutas till centralkassa.

Vad slutligen angår utredningens förslag, att jordbrukskreditkassan skall äga vissa befogenheter med avseende å tillsättning och entledigande av verkställande direktör hos centralkassa samt att centralkassestyrelse skall kunna påfordra entledigande av befattningshavare hos jordbrukskassa, finnes knappast anledning att befara, att här avsedd befogenhet att ingripa mot befattningshavare skall utnyttjas annat än i rena undantagsfall, då det ur rörelsens gemensamma synpunkt måste anses mindre lyckligt, om befattningshavaren bibehålles i tjänst. Med denna utgångspunkt kan jag ej finna de starka betänkligheter befogade, som ifrågavarande förslag väckt på sina håll. På grund av vad bank- och fondinspektionen anfört torde utredningens förslag böra kompletteras med en föreskrift, att kassastyrelse, som blivit förelagd att entlediga befattningshavare, skall vara pliktig att ställa sig sådant föreläggande till efterrättelse.

Med hänsyn till vad här och i det följande föreslås i fråga om vissa ökade befogenheter för jordbrukskreditkassan synes man kunna räkna med att bank- och fondinspektionens arbete med övervakningen över rörelsen i någon mån kan lättas.

Beträffande de övriga organisationsfrågor, som berörts av utredningen, finner jag ej anledning till annan erinran mot vad utredningen föreslagit, än att högsta antalet styrelseledamöter i centralkassa torde böra bestämmas till nio.»

Jordbrukskasserörelsens kapitalanskaffning.

Den kapitalanskaffning, som erfordrats för att tillgodose de växande kraven på lån från jordbrukskasserörelsen, har i huvudsak skett på två vägar, nämligen dels genom centralkassornas inlåning från allmänheten och dels genom jordbrukskreditkassans upplåning. Härtill kommer viss rediskontering i riksbanken.

Enligt nu gällande förordning får centralkassas sammanlagda inlåning å bankmässiga räkningar icke överskrida ett belopp, motsvarande tre gånger den ansvarighet, som de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna sammanlagt hava för centralkassans förbindelser. Då så betingas av särskilda skäl kan likväl Kungl. Maj:t medgiva, att inlåningen må uppgå till ett belopp, motsvarande fyra gånger nämnda ansvarighet. Sådant medgivande har lämnats beträffande vissa centralkassor.

Utredningen har i fråga om gränserna för centralkassornas inlåning förordat, att de för sparbankerna gällande inlåningsbestämmelserna i stort sett tagas till förebild för centralkassorna. I detta hänseende har utredningen anfört följande:

Till grund för inlåningen bör alltså till en början ligga vad centralkassan har placerat i kontanta penningar, i medel, som för kassans räkning innestå i jordbrukskreditkassan eller hos riksbanken eller inländskt bankaktiebolag

eller å postgiro eller ock i statens eller hypoteksbankens obligationer. Det torde icke finnas anledning för centralkassorna att ha medel placerade hos postsparbanken eller sparbank — sparbankerna ha icke checkräkning — eller i skattkamarväxlar eller andra skuldförbindelser utfärdade av riksgäldskon-toret och ej heller i andra obligationer än statens och hypoteksbankens. Pla-cering av eventuella överskottsmedel hos annan centralkassa torde ej ifråga-komma men däremot att desamma utlånas till jordbrukskreditkassan, som kan använda dessa för att täcka andra centralkassors kapitalbehov. De för sparbankerna gällande inlåningsbestämmelserna ha i förevarande del modifie-rats i anslutning till vad här anförts.

Att taga särskild hänsyn till primärlånen vid bestämmandet av centralkas-sornas inlåningsrätt synes motiverat på grund av den goda säkerhet, varå dessa lån vila. Å andra sidan kan invändas, att ett gynnande av primärlånen i förevarande hänseende kan vara ägnat att stödja primärbelåningen på be-kostnad av utlämnandet av driftskredit. Emellertid må erinras om att utred-ningen i det föregående uttalat sig för att skyldighet till andelsteckning även bör införas såvitt gäller primärlån. Med beaktande härav finner utredningen avgörande hinder icke möta att vid inlåningsrättens bestämmande tillmäta primärlånen den betydelse, som synes motiverad på grund av deras säkerhet.

De primärlån, som enligt sparbankslagen få läggas till grund för inlåning, skola ligga inom femtio procent av fastighets taxeringsvärde. På grund av de i gällande förordning om jordbrukets kreditkassor meddelade bestäm-melserna om andelsteckning räknas däremot såsom primärlån hos jordbruks-kasserörelsen sådana inlåningslån, för vilka säkerheten ligger inom 60 procent av taxeringsvärdet. Detta senare procenttal utgör även den gräns, som sedan några år tillbaka gäller för hypoteksföreningarnas primärbelåning. Nu anförda omständigheter synas motivera, att även vid bestämmandet av centralkassornas inlåningsrätt hänsyn tages till alla lån, som grundas på in-teckning inom 60 procent. Denna höjning i förhållande till vad som gäller för sparbankerna synes försvarlig med hänsyn till att centralkassorna för sin inlåning erbjuda den ytterligare säkerhet, som ligger i medlemmarnas an-svarighet och till vilken icke någon hänsyn i övrigt tages vid inlåningsrättens bestämmande. Från den nu angivna regeln torde emellertid böra göras det undantaget att lån mot in-teckning i annan fastighet än jordbruksfastighet — det gäller här närmast lån till jordbruksekonomiska föreningar — skola kunna medräknas vid inlåningsrättens bestämmande allenast till den del de ligga inom 40 procent av fastighetsvärdet. De särskilda restriktioner med avseende å vissa slag av fastigheter, som i övrigt i förevarande sammanhang upptagits i sparbankslagen, synas icke behöva göras tillämpliga beträffande centralkassorna.

Att låta fondernas storlek öva inflytande på centralkassornas inlåningsrätt synes motiverat icke blott med hänsyn till det mått på soliditeten, som fonderna utgöra, utan även ur den synpunkten att centralkassorna härigenom uppmuntras till en ökad fondbildning.

I de fonder, som böra medräknas vid bestämmandet av centralkassornas inlåningsrätt, torde böra inbegripas icke blott centralkassornas reservfonder utan också de jordbruksekonomiska föreningarnas insatskapital hos dessa kassor ävensom jordbrukskassornas reservfonder och insatskapital. Insats-kapitalen torde ur inlåningens synpunkt kunna anses innebära ungefär sam-ma säkerhet som reservfonderna. Att medräkna även jordbrukskassornas reservfonder och insatskapital synes motiverat med hänsyn till att det i varje fall intill gränsen för dessa medel icke torde möta alltför stora svårig-heter att taga i anspråk jordbrukskassornas skyldighet att underkasta sig ut-

taxering samt deras solidariska ansvarighet för centralkassornas förbindelser.

Vid sitt bedömande av frågan, vilket förhållandetal som bör väljas mellan fonderna och inlåningsrätten — bortsett från den inlåning, som motsvaras av kontanter och banktillgodohavanden m. m. samt primärlån — har utredningen övervägt, om anledning finnes att frångå det relationstal, som härutinnan gäller för sparbankerna, d. v. s. $12\frac{1}{2}$ gånger fonderna. Detta relationstal motsvarar en fondtäckning av 8 procent. Även om det från något håll skulle göras gällande, att centralkassornas rörelse vore mera riskbetonad än sparbankernas, motväges detta av medlemmarnas solidariska ansvarighet för centralkassornas förbindelser samt de statsobligationer, som ställts till förfogande som ytterligare säkerhet för dessa förbindelser. Ur en annan synpunkt sett har utredningen övervägt, huruvida centralkassorna äro i behov av en så vidsträckt inlåningsrätt, som nyss angivits, och om icke här avsett förhållandetal borde kunna begränsas från $12\frac{1}{2}$ till förslagsvis 10. Av tillgängliga uppgifter rörande fondernas utveckling under senare år skulle man kunna draga den slutsatsen att fondbildningen är i så stark utveckling, att sistnämnda relationstal skulle vara tillräckligt. Emellertid har kasserörelsens sammanlagda årsvinst avsevärt nedgått under år 1940, beroende på ökade avskrivningar å inventarier, minskade statliga förvaltningsbidrag och höjda skatter. Dessa faktorer — kunna åtminstone delvis väntas påverka rörelsens årsvinster även för kommande år. Med hänsyn till vad nu anförts har utredningen stannat för att föreslå, att centralkassorna i förevarande hänseende likställas med sparbankerna.

Likaledes torde i huvudsaklig anslutning till vad som gäller för sparbankerna såsom en kompletterande föreskrift böra stadgas, att centralkassans inlåning, med avdrag av ett belopp motsvarande centralkassans kassa och de medel, som för centralkassans räkning inestå hos riksbanken, jordbrukskreditkassan eller inländskt bankaktiebolag eller å postgiro, i intet fall får överstiga trettio gånger centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital.

Utredningen har vidare framlagt förslag om sådan ändring i förordningen om erkända sjukkassor, att sådan kassas sjukhjälpsfond skall kunna redovisas i insättningar hos centralkassa lika väl som i insättningar hos andra kreditinrättningar.

Föredragande departementschefen har anfört följande:

»Det torde vara en allmän uppfattning, att jordbrukskasserörelsen bör sträva efter att i största möjliga utsträckning göra sig självförsörjande och oberoende av upplåning hos andra institutioner. I anslutning härtill bör centralkassornas inlåning från allmänheten upparbetas. En sådan ökning av inlåningen bör icke motverkas genom mera restriktiva inskränkningar i kassornas inlåningsrätt, än som påkallas av hänsyn till insättarnas intressen.

Nuvarande begränsning av inlåningsrätten — som grundas på kassemedlemmarnas ansvarighet för centralkassornas förbindelser — synes olämplig icke blott ur den synpunkten att den innebär alltför trånga gränser för inlåningen utan även med hänsyn till att andra faktorer kunna vara mera förtjänta av beaktande än ansvarigheten, när det gäller inlåningsrättens bestämmande.

I detta hänseende biträder jag utredningens förslag, att såsom underlag för centralkassans inlåningsrätt — i denna bör innefattas även upplåningen

— skall kunna tjäna kassans innehav av kontanter, vissa banktillgodohavanden, statens och allmänna hypoteksbankens obligationer samt primärlån, ävensom att dessutom hänsyn skall tagas till fondernas storlek.

Såsom primärlån torde, i enlighet med vad utredningen föreslagit, böra räknas lån mot inteckningar i jordbruksfastigheter inom 60 procent av taxeringsvärdet. Utredningen synes mig ha anfört bärande skäl för att gränsen sättes vid detta procenttal. Det torde saknas anledning att i detta sammanhang taga ställning till frågan i vad mån denna gränsdragning bör utöva inflytande på motsvarande bestämmelser för andra penninginrättningar, som bedriva inlåningsrörelse. Däremot finner jag mig ej kunna tillstyrka den av utredningen föreslagna avvikelser från vad som gäller i fråga om sparbankerna, att inteckningar även i andra fastigheter på landsbygden än jordbruksfastigheter skulle kunna ligga till grund för inlåning.

Utöver den inlåning, som motsvaras av kontanter, banktillgodohavanden, obligationer och primärlån, torde centralkassa på sätt utredningen föreslagit böra få inlåna penningar intill ett belopp av $12\frac{1}{2}$ gånger kassans jämte anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital. Anledning torde icke finnas att i förevarande hänseende fastställa ett annat relationstal mellan fonderna och inlåningen än som gäller för sparbankernas del.

Likaså tillstyrker jag utredningens förslag, att centralkassas inlåning med avdrag av kontanter och banktillgodohavanden — men inberäknat vad som motsvaras av obligationer och primärlån — icke skall få överstiga 30 gånger kassans och anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital. Även här ha gällande föreskrifter för sparbankerna tagits till förebild.

Det från olika håll framställda förslaget, att rediskontering av spannmålsväxlar skall få ske oberoende av inlåningsrätten, kan jag ej biträda.

Beträffande den av utredningen föreslagna övergångsbestämmelsen, enligt vilken centralkassas sammanlagda inlåning under viss tid efter den nya förordningens ikraftträdande skall få uppgå till — förutom ett belopp motsvarande kontanter, förut avsedda banktillgodohavanden och obligationer samt primärlån — 15 gånger centralkassans och anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital, synes det angeläget att centralkassa icke kan utnyttja ifrågavarande övergångsbestämmelse till en sådan ansvällning av rörelsen, att svårigheter uppstå att vid utgången av övergångsperioden begränsa inlåningen i anslutning till det relationstal till fonderna, som därefter kommer att gälla. Till förebyggande härav föreslår jag, att rätten för centralkassa att utnyttja övergångsbestämmelsen skall bliva beroende av Kungl. Maj:ts medgivande. Detta torde i allmänhet icke böra lämnas i andra fall än då centralkassas inlåning vid tiden för de nya bestämmelsernas ikraftträdande överstiger den där stadgade maximeringen. De förslag om förlängning av övergångstiden, vilka framkommit i några yttranden, kan jag ej biträda. Med hänsyn till att de nya bestämmelserna föreslås skola träda i kraft ett år senare än utredningen föreslagit, torde emellertid övergångsperioden böra utsträckas intill utgången av år 1946. Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att en centralkassa såtillvida kan göra sig oberoende

av inskränkningarna i inlåningen, som kassan alltid kan inlåna medel för att därefter tillhandahålla dem åt jordbrukskreditkassan eller insätta dem i riksbanken eller eljest placera dem i tillgångar, som få ligga till grund för inlåning.

Med hänsyn till det sätt, på vilket rörelsens kapitalanskaffning är ordnad, och till att för rörelsen tillgängliga medel i största möjliga utsträckning böra utnyttjas för tillgodoseende av jordbrukets kreditbehov, finner jag mig åtminstone icke för närvarande böra, såsom ifrågasatts av bank- och fondinspektionen, föreslå några bestämmelser i fråga om skyldighet för jordbrukskreditkassan att hålla viss kassareserv för upplåningen. De kassareserver, som skola hållas av centralkassorna, komma för övrigt även jordbrukskreditkassan indirekt till godo.

Slutligen vill jag här fästa uppmärksamheten på att den befogenhet, som jordbrukskreditkassans styrelse i det följande föreslås skola erhålla med avseende å räntesättningen inom rörelsen, visserligen i första hand ansetts påkallad med hänsyn till utlåningsräntorna men även blir tillämplig i fråga om räntorna för inlåningen.

Mot utredningens förslag om viss ändring i förordningen om erkända sjuk-kassor har jag intet att erinra.»

Andelsteckning.

Enligt gällande bestämmelse är delaktigheten i jordbrukskassa maximerad i förhållande till värdet å den fastighet, för vilken delaktighet sökes. Ägare av jordbruksfastighet får vara delaktig i kassa med högst en andel för varje fullt tal av 500 kronor av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden. Det högsta sammanlagda belopp, intill vilket kredit får av jordbrukskassa beredas en och samma medlem (medlems lånemaximum), får utgöra högst 200 kronor för varje andel, varmed medlemmen är delaktig i kassan. Utan hinder härav kan dock till medlem, som är ägare av jordbruksfastighet eller därmed likställd fastighet, utöver lånemaximum utlämnas lån mot säkerhet av i fastigheten beviljad inteckning, om och i den mån inteckningens kapitalvärde ligger inom 60 procent av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden.

Utredningen, som haft under övervägande olika alternativ för andelsteckningen hos jordbrukskasserörelsen, har uttalat sig för att andelsteckningen inom jordbrukskasserörelsen fortfarande i princip bör regleras efter gällande grunder, dock med vissa ändringar och jämkningar. Efter framhållande av, att den nuvarande ordningen, varigenom andelsteckning icke erfordras för erhållande av primärlån visat sig icke vara tillfredsställande, har utredningen ansett sig böra borttaga skillnaden mellan primärlån och annan kredit samt föreslå, att för all kredit skall fordras andelsteckning efter samma grund. Införandet av andelsteckning för nuvarande primärlånen bör å andra sidan medföra, att lånerätten per tecknad andel ökas till 500 kronor.

Nuvarande begränsning, att högst en andel får tecknas för varje 500 kronor av fastighets värde, har utredningen ansett icke längre böra bibehållas.

Hinder torde icke böra föreligga för någon att teckna så många andelar han önskar.

För varje andel i jordbrukskassa skall enligt utredningens förslag, liksom för närvarande, erläggas en insats av 5 kronor. Denna insats har utredningen föreslagit skola i sin helhet tillföras jordbrukskassans insatskapital. Utredningen har dessutom föreslagit, att medlem skall betala en inträdesavgift å 5 kronor, som icke återbetalas vid utträde.

För jordbrukskassornas andelsteckning i centralkassorna och för dessa senare kassors andelsteckning i jordbrukskreditkassan — i båda fallen grundas andelsteckningen på antalet andelar, som tecknats av jordbrukskassamedlemmarna — skola däremot ej erläggas några insatser.

Även med avseende å utlåningen till jordbruksekonomiska föreningar har utredningen föreslagit, att för varje andel skall kunna beviljas kredit intill högst 500 kronor, oavsett om fråga är om primärlån eller annan kredit.

Beträffande jordbruksekonomiska föreningars insatsbetalning har utredningen förordadt, att nuvarande bestämmelser bibehållas, enligt vilka insats skall utgöra 5 kronor för varje andel. Därutöver skall emellertid förening enligt utredningens förslag erlægga en inträdesavgift av 10 kronor.

I ett vid utredningens betänkande fogat *särskilt yttrande* har en av utredningens ledamöter, verkställande direktören hos Gävleborgs läns centralkassa Per Svensson uttalat sig för att andelsteckningen hos jordbrukskassorna skall bestämmas på grundval av taxeringsvärdena å medlemmarnas fastigheter och oberoende av lånebehovet. Reservanten har för sin del föreslagit, att medlem i jordbrukskassa skall vara skyldig att teckna en andel för varje påbörjat 5,000-tal kronor av den av honom ägda eller brukade fastighetens värde upp till 100,000 kronor. Om värdet överstiger detta belopp, skola tecknas 30 andelar. För varje andel skall erläggas en minimiinsats av 10 kronor. Särskild inträdesavgift skall ej betalas vid inträde i jordbrukskassa. Däremot skall sådan kassa vid inträde i centralkassa endast erlægga en fast inträdesavgift å 50 kronor men inga insatser. Vid centralkassas inträde i jordbrukskreditkassan skall enligt reservantens förslag erläggas en inträdesavgift av 500 kronor.

Enligt såväl majoritetens som reservantens förslag skall medlem av jordbrukskassa vara ansvarig för kassans förbindelser intill ett belopp av 50 kronor för andel. Centralkassornas medlemmar skola vara solidariskt ansvariga för respektive centralkassas förbindelser intill ett belopp av likaledes 50 kronor för andel. Slutligen skola sistnämnda kassor solidariskt ansvara för jordbrukskreditkassans förbindelser intill ett belopp av 10 kronor för andel. Det har uttryckligen angivits — vad som redan nu torde vara avsett — att ansvarigheten icke kan utkrävas annorledes än i samband med kassas likvidation.

Däremot skall utan samband med likvidation viss uttaxering kunna ske, på medlemmar av jordbrukskassor och centralkassor intill högst 10 kronor samt på centralkassorna såsom medlemmar av jordbrukskreditkassan intill högst 5 kronor för andel och år.

Föredragande departementschefen har anfört följande:

»Frågan om grunderna för andelsteckningen inom jordbrukskasserörelsen är ett av de mest omdiskuterade spörsmål, som utredningen haft att behandla.

Enligt nuvarande bestämmelser är jordbrukskassemedlems rätt att teckna andelar begränsad uppåt i förhållande till värdet å den av honom innehavda fastigheten, medan åter det minsta antal andelar, som medlemmen kan teckna, blir beroende av i vad mån han behöver taga kredit i anspråk hos jordbrukskassan. Primärlånen äro fritagna från andelsteckning.

Enligt det förslag, som avgivits av utredningens majoritet, skall andelsteckningen fortfarande stå i viss relation till lånebehovet. Lån skall sålunda icke kunna beviljas någon till högre belopp än 500 kronor för varje andel. Härvid skola primärlånen likställas med annan kredit. Något maximum för andelsteckningen i förhållande till fastighetsvärdet skall ej längre finnas. För varje andel skall erläggas en insats av 5 kronor, varjämte varje medlem skall ha att betala en inträdesavgift av likaledes 5 kronor, som skall fonderas. Enligt den reservation, som avgivits av en av utredningens ledamöter, skall andelsteckningen däremot helt grundas på värdet av medlems fastighet, så att för varje påbörjat belopp av 5,000 kronor av värdet skall tecknas en andel, för vilken skall erläggas en insats av minst 10 kronor. Någon särskild inträdesavgift skall ej betalas enligt reservantens förslag. Enligt såväl majoritetens som reservantens förslag skall varje andel liksom nu vara förbunden med ansvarighet för respektive jordbrukskassas förbindelser intill ett belopp av 50 kronor.

För min del kan jag visserligen icke i princip finna det oriktigt, att en jordbrukskassemedlem har att erlægga insatser i rörelsen i förhållande till den omfattning, i vilken han tager i anspråk kredit från rörelsen, liksom ej heller att primärkredit härvid jämställas med annan kredit. Emellertid kan mot ett sådant system för andelsteckningen med ett visst fog invändas, att den hårdast kommer att belasta de mest skuldsatta och att ansvarigheten inom rörelsen till stor del kommer att vila på det minst bärkraftiga medlemsklientelet. Ur dessa synpunkter innebär reservantens förslag vissa fördelar framför majoritetsförslaget. Förstnämnda förslag synes även enklare i tillämpningen. Å andra sidan synes det mig emellertid svårt att bortse från majoritetens farhågor för att införandet av andelsteckning på grundval av fastighetsvärdet skulle avhålla många, som endast ha ringa lånebehov, från att inträda som medlemmar i rörelsen.

Enär sålunda både utredningsmajoritetens och reservantens förslag lämna rum för befogade erinringar, har jag ansett mig böra taga under övernående ytterligare andra alternativ för andelsteckningen hos jordbrukskassorna. Härvid har jag uppmärksammat, att utredningen ansett den enklaste lösningen av här berörda fråga vara, att varje medlem såsom insats erlade lika stort belopp, oberoende av lånebehov eller andra faktorer, men att utredningen, då en sådan grund för insatsbetalningen förmenats verka betungande för de minst bärkraftiga jordbrukarna, funnit densamma åtminstone icke

för närvarande kunna föreslås till genomförande. Bank- och fondinspektionen har utgått från att, för att med ett dylikt system en tillfredsställande kapitalbildning skulle kunna ernås, insatsbeloppet icke skulle kunna bestämmas lägre än till 50 kronor. Såvitt jag kan finna är nu antydda system icke endast det enklaste ur praktisk synpunkt, utan det synes även i de hänseenden, i vilka erinringar framställts mot de båda förut nämnda förslagen, vara att föredraga framför dessa. En bestämd förutsättning för att nu sist åsyftade system för andelsteckningen skall kunna ifrågakomma till genomförande är emellertid, att den insats, som till enahanda belopp uttages av samtliga medlemmar, kan sättas tillräckligt lågt. Den av bank- och fondinspektionen angivna insatsen av 50 kronor skulle enligt min mening vara alltför betungande för de minst bemedlade jordbrukarna. Det synes mig icke behövt, att insatsen fastställes till så högt belopp. Om insatsen begränsas till 25 kronor för varje medlem, skulle insatskapitalet ändock bliva större än enligt såväl majoritetens som reservantens förslag. Härvid tages i intet fall hänsyn till den eventuella avgång från kassorna, vilken till äventyrs skulle kunna föranledas av ändrade grunder för andelsteckningen. Ur medlemmarnas synpunkt synes mig en insatsbetalning av sist angiven storlek icke behöva verka alltför betungande. Detta gäller särskilt sådana jordbrukare, som innehava fastigheter med höga värden eller vilkas lånebehov är stort. Däremot kan möjligen för en jordbrukare med relativt begränsade tillgångar en insats av 25 kronor förefalla väl hög, om han endast i ringa omfattning ämnar taga kredit i anspråk. Jag vill emellertid erinra om att insatsen kan betraktas såsom en besparing, varå han kan erhålla ränta och som han kan återfå vid utträde ur kassan. För övrigt bör ifrågavarande utgift bliva föga kännbar, om insatsbeloppet uttages genom avdrag å lån, som beviljas jordbrukaren. Med tanke på sådana fall, då detta sistnämnda förfaringssätt icke anses böra tillämpas, synes möjlighet böra finnas att, då värdet å medlems fastighet understiger förslagsvis 10,000 kronor, medgiva avgiftens betalning under en tidrymd av tre år. Det av mig nu angivna systemet för andelsteckningen och insatsbetalningen innebär enligt min mening i åtskilliga hänseenden bestämda fördelar framför andra alternativ, varför jag förordar detsamma. Insatserna torde i sin helhet böra tillföras jordbrukskassas insatskapital. Tillräcklig anledning torde icke finnas att vid sidan av insatserna även uttaga särskild inträdesavgift.

Slutligen vill jag i detta sammanhang framhålla, att tecknandet av en andel för medlem endast bör anses utgöra ett minimikrav och att hinder icke bör möta för någon att teckna mer än en andel. Det synes ej uteslutet, att särskilt ägare av större fastigheter skola vara beredda att frivilligt teckna flera andelar. Vidare bör det stå medlem fritt att, utöver de insatsbelopp, som svara mot antalet av honom tecknade andelar, erlagga ytterligare insatser till kassan. Så snart sådana insatser uppgå till ett belopp av 25 kronor, komma de att gå i ersättning för en ny andel.

Vid ett genomförande av här avsedda system för andelsteckningen synes det icke lämpligt, att medlemmarnas ansvarighet för respektive jordbruks-

kassas förbindelser i fortsättningen grundas på antalet andelar. Det torde ur alla synpunkter vara att föredraga, att ansvarigheten fördelas mellan medlemmarna i förhållande till värdet å deras fastigheter. Härvid torde den begränsningen av ansvarigheten böra införas, att denna får tagas i anspråk intill ett belopp av högst 5 procent av värdet å medlems fastighet. Under det att sammanlagda ansvarigheten med nuvarande grunder och anslutning utgör omkring 25 miljoner kronor, skulle densamma enligt det av mig förordade beräkningssättet uppgå till omkring 35 miljoner kronor. Även den uttaxering, som liksom hittills bör kunna verkställas utan samband med kassas likvidation, torde böra sättas i relation till fastighetsvärdena. Såsom gräns för uttaxeringen torde böra angivas $\frac{1}{2}$ procent av fastighetsvärdet för år.

Vad härefter angår andelsteckningen och insatsbetalningen i centralkassorna och jordbrukskreditkassan synes mig det lämpligaste vara att låta envar medlem av centralkassa, alltså såväl jordbrukskassa som jordbruksekonomisk förening och därmed jämställt bolag, teckna en andel i centralkassan. Den insats, som härvid skall erläggas, har av utredningen föreslagits skola bestämmas till 50 kronor. Jag anser detta belopp alltför lågt och föreslår för min del en höjning till 100 kronor. Envar centralkassa torde i sin tur böra teckna en andel och erlägga en insats å 500 kronor till jordbrukskreditkassan.

Enligt min mening tala övervägande skäl för att såväl jordbrukskassors som jordbruksekonomiska föreningars och bolags ansvarighet för centralkassornas förbindelser ställes i relation till kapitalbeloppen av respektive jordbrukskassas, föreningens eller bolags låneskuld till centralkassan. Efter enahanda grunder torde centralkassornas ansvarighet för jordbrukskreditkassans förbindelser böra bestämmas. Vare sig det gäller jordbrukskassors, föreningars och bolags ansvarighet för centralkassas förbindelser eller sådan kassas ansvarighet för jordbrukskreditkassans förbindelser, torde ansvarigheten böra begränsas till 10 procent av låneskulden. Den årliga uttaxering, som centralkassa liksom jordbrukskreditkassan bör kunna verkställa för täckande av inträffade förluster, torde böra bestämmas till högst 1 procent av samma låneskuld. Att härvid såväl ansvarigheten som uttaxeringen kommer att begränsas till lägre sammanlagda belopp än enligt nuvarande bestämmelser, synes mig reellt sett icke innebära någon avgörande olägenhet.

Under förutsättning att — såsom jag i det följande kommer att förorda — de nya författningsbestämmelserna i allmänhet sättas i kraft den 1 juli 1942, torde stadgandena i fråga om ansvarighet och uttaxering, med hänsyn till vad i 44 § lagen om ekonomiska föreningar är bestämt om genomförande av ändringar i förenings stadgar av viss innebörd, likväl böra träda i tillämpning först den 1 juli 1944. Om medlem av jordbrukskassa, som har lån hos kassan, icke har del i kassans insatskapital till ett belopp av minst 25 kronor, bör det åligga honom att inbetala återstående insatsbelopp före den 1 juli 1944 eller, såvitt gäller medlem, som äger eller brukar fastighet med värde understigande 10,000 kronor, före den 1 juli 1946. Medlem, som icke utnyttjat någon som helst kredit hos kassan, torde böra få kvarstå som med-

lem av kassan utan erläggande av ytterligare insats. De engångsinsatser å 100 kronor, som föreslagits skola erläggas av medlemmarna i centralkassorna, torde böra inbetalas i samband med ikraftträdandet av den nya författningen, oavsett vilka belopp som tidigare erlagts som insats. Detsamma torde böra gälla centralkassornas insatser i jordbrukskreditkassan. Föreskrifter av nu åsyftad innebörd torde böra införas i slutbestämmelserna till den nya jordbrukskassaförordningen.

I detta sammanhang torde böra uppmärksammas, att medlem, som erlagt större belopp till insatskapitalet än som erfordras enligt den nya förordningen, kan utträda för motsvarande antal andelar och härvid återfå en del av tidigare inbetalt belopp under loppet av en femårsperiod. Det torde emellertid kunna antagas, att medlemmarna i allmänhet skola låta sina insatser kvarstå hos kassorna, så mycket hellre som de kunna få ränta å insatsbeloppen.

I den mån särskilda åtgärder, utöver vad nu anförts, kunna visa sig erforderliga i fråga om övergången till de nya bestämmelserna, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter i ämnet.»

Kreditgivning m. m.

Utredningen har uttalat sig för att nya maximibestämmelser böra införas rörande det högsta belopp, intill vilket medlem i jordbrukskassa må erhålla kredit. Bestämmelserna i förevarande hänseende har utredningen ansett böra givas den formen, att lån mot annan säkerhet än in-teckning inom sex tiondelar av senast fastställda taxeringsvärde å belånad fastighet icke må beviljas någon till högre belopp än som motsvarar fyra tiondelar av taxeringsvärdet eller, om centralkassan efter framställning av jordbrukskassan med stöd av särskild värdering åsatt fastigheten annat värde än taxeringsvärdet, det belopp varmed sålunda åsatt värde överstiger sex tiondelar av taxeringsvärdet. Med taxeringsvärdet avses beträffande jordbruksfastighet sammanlagda jordbruks- och skogsvärdet.

För det fall att fastighet är utarrenderad bör enligt utredningens mening ej någon särskild gräns sättas för arrendators lånerätt utan arrendatorns och jordägarens upplåning ses i samband med varandra. De böra sammanlagt kunna erhålla kredit intill fyra tiondelar av arrenderad fastighets taxeringsvärde eller särskilt åsatta värde (utöver lån mot in-teckning inom 60 procent av värdet). Det belopp, vartill jordägares lån enligt det nyss sagda högst får uppgå, bör i händelse fastigheten utarrenderas minskas med beloppet av det lån, som beviljas arrendatorn.

Med hänsyn till de risker, som äro förenade med alltför stor utlåning på en hand, har utredningen förordat, att åt en och samma jordbrukskassamedlem icke får beviljas större kredit än som motsvarar $\frac{1}{6}$ av det belopp, vartill vederbörande jordbrukskassas sammanlagda utlåning må uppgå. Hänsyn tages härvid icke till det faktiska beloppet av denna utlåning utan till den kredit, som med hänsyn till antalet andelar i kassan tillhopa kan ställas till förfogande av denna.

Utredningen har föreslagit sådana ändringar i nu gällande bestämmelser i fråga om centralkassornas utlåning till jordbruksekonomiska föreningar, att en andel får tecknas endast för varje fullt tal av 100 kronor av nyss angivna skillnad mellan tillgångar och skulder samt att för varje andel skall få beviljas kredit motsvarande 500 kronor. Begränsningen av centralkassornas utlåning till jordbruksekonomiska föreningar har utredningen ansett böra — i stället för att utgöra en tiondel av det för medlemmarna i jordbrukskassorna gällande lånemaximum — sättas i relation till den sammanlagda verkliga utlåningen från respektive centralkassa. Ifrågavarande förhållandetal skall härvid bibehållas vid en tiondel. Utredningen har vidare föreslagit, att lån till en och samma förening ej skall få beviljas till högre belopp än som motsvarar $\frac{1}{25}$ av den sammanlagda utlåningen från centralkassan.

Utredningen har erinrat om att under senare år på många håll i landet uppbyggts s. k. bygdegårdar, vilka äro avsedda att tjäna som samlingslokaler för ideella föreningar av olika slag. Önskemål ha framkommit, att jordbrukskassor skola kunna bevilja kredit till dylikt ändamål. Utredningen har ansett hinder icke böra möta mot att så kan ske. Tillräckliga skäl torde icke finnas att för beviljande av lån för uppförande av bygdegård påfordra medlemskap och andelsteckning i jordbrukskassa. Till förebyggande av att utlåningen till här avsedda ändamål utövas på olämpligt sätt torde jordbrukskreditkassan böra fastställa grunder för denna långivning. Vidare bör enligt utredningens uppfattning jordbrukskassas beslut om lån av ifrågavarande slag underställas vederbörande centralkassa för godkännande.

Med avseende å räntesättningen inom jordbrukskasserörelsen har utredningen föreslagit, att centralkassa bör vid såväl inlåning från allmänheten som vid utlåning tillämpa de grunder för räntesättningen, som jordbrukskreditkassans styrelse efter hörande av centralkassan och i samråd med förvaltningsrådet anvisar. Motsvarande bestämmelser ha föreslagits beträffande räntesättningen hos jordbrukskassorna. I fråga om motiveringen för här avsedda förslag hänvisas till propositionen (sid. 69 och 70).

Föredragande departementschefen har anfört följande:

»I enlighet med vad utredningen föreslagit torde föreskrifter böra införas av innebörd att medlem av jordbrukskassa icke får ikläda sig högre skuldsättning hos kassan än som svarar mot värdet å jordbrukarens fastighet. Detta får naturligtvis icke tydas på det sätt att kredit skulle kunna lämnas mot så högt liggande in-teckningssäkerhet som upp till hela fastighetsvärdet. Det förutsattes under alla förhållanden, att jordbrukaren skall kunna ställa betryggande säkerhet.

I allmänhet torde till grund för belåningen böra läggas fastighets taxeringsvärde. Liksom hittills torde emellertid möjlighet böra finnas att åsätta fastighet annat värde. Jag kan icke ansluta mig till bank- och fondinspektionens förslag om borttagande av möjligheten till särskild värdering av fastighet. Emellertid synes det mig lämpligt att, till förekommande av missbruk av denna möjlighet, föreskrift införas om att här avsedd värdering skall verkställas av vederbörande centralkassa. I likhet med utredningen vill jag här

understryka angelägenheten av att, där fastighet blir föremål för särskild värdering, denna sker med iakttagande av all försiktighet, icke minst under tider av höga jordvärden.

Utredningens förslag, att åt en och samma jordbrukskassamedlem icke får beviljas större kredit än som motsvarar $\frac{1}{5}$ av det belopp, vartill vederbörande jordbrukskassas sammanlagda utlåning må uppgå, anser jag böra såtillvida modifieras, att jordbrukskassa må till en och samma medlem bevilja kredit intill $\frac{1}{10}$ av kassans verkliga utlåning eller, efter medgivande av centralkassans styrelse, intill $\frac{1}{5}$ av samma utlåning. Oberoende härav bör dock jordbrukskassa få utlämna kredit intill belopp ej överstigande 10,000 kronor.

Att vid sidan av nu avsedda begränsning bibehålla någon motsvarighet till nuvarande föreskrift, att lån icke utan medgivande av centralkassans styrelse får beviljas medlem till högre belopp än intill hälften av medlemmens låne-maximum, finner jag ej erforderligt. Än mindre kan jag förorda sådan av bank- och fondinspektionen ifrågasatt inskränkning i jordbrukskassornas befogenheter, att dylik kassa överhuvud taget icke skulle få bevilja kredit utan att krediten godkänts av centralkassans styrelse. Emellertid bör denna kunna bestämma, att krediter överstigande visst belopp eller eljest av viss beskaffenhet ej må beviljas utan godkännande av styrelsen för centralkassan.

Liksom hittills bör även hantverkare eller annan arbetare, som beredes sin väsentliga sysselsättning av idkare av jordbruk eller därmed jämförlig verksamhet, kunna bliva medlem och erhålla lån hos jordbrukskassa. Att begränsa tillämpligheten av dessa bestämmelser i den av bank- och fondinspektionen föreslagna riktningen synes mig icke erforderligt.

Bärande skäl tala för att, såsom styrelsen för svenska bankföreningen antytt, införa särskilda inskränkande föreskrifter beträffande jordbrukskassas kreditgivning till egna funktionärer. Att helt förbjuda sådan kreditgivning torde likväl med hänsyn till ifrågavarande kassors karaktär icke vara möjligt. Jag förordar, att föreskrift meddelas om att lån ej må beviljas mot skuldförbindelse, för vars uppfyllande ledamot av jordbrukskassas styrelse eller suppleant för sådan ledamot eller i kassan anställd tjänsteman svarar i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman, med mindre medgivande härtill lämnats av styrelsen för centralkassan.

I likhet med bank- och fondinspektionen finner jag det icke tillräckligt motiverat, att jordbrukskreditkassan förutom reverslån även skall kunna bevilja kredit i räkning.

Vad härefter angår kreditgivningen till de jordbruksekonomiska föreningarna finner jag mig kunna biträda utredningens förslag. Centralkassa bör sålunda icke kunna bevilja kredit till dylika föreningar till belopp överstigande $\frac{1}{10}$ av kassans sammanlagda utlåning och icke till en och samma förening till högre belopp än som motsvarar $\frac{1}{25}$ av utlåningen. I likhet med utredningen finner jag övertvägande skäl tala för att jordbrukskreditkassan skall kunna bevilja förening kredit, i den mån någon av nu angivna begränsningar skulle hindra vederbörande centralkassa att ställa krediten till förfogande. Jordbrukskreditkassans kreditgivning till föreningar torde sammanlagt icke

böra få överstiga 8 gånger kassans reservfond. Någon uttrycklig föreskrift om hur stor kredit som må beviljas en och samma förening torde icke vara erforderlig, då jag förutsätter, att kassans styrelse oberoende härav sörjer för en lämplig riskfördelning.

Jordbruksekonomisk förenings lånerätt är för närvarande begränsad även såtillvida att dylik förening får ingå i centralkassa med högst en andel för varje fullt tal av 50 kronor av föreningens eget kapital, beräknat på visst sätt, och att andelskrediten får utgöra högst 200 kronor för andel, d. v. s. fyra gånger det egna kapitalet. Härutöver kan emellertid förening erhålla primärlån. Med hänsyn till de av mig förordade ändrade grunderna för andelsteckningen torde nuvarande begränsning i detta hänseende böra ersättas med en till innebörden motsvarande föreskrift, enligt vilken kredit icke får uppgå till högre belopp än fyra gånger föreningens eget kapital. För att insats, som ej blivit till fullo gulden, skall få inräknas i insatskapitalet bör gälla — i huvudsaklig anslutning till vad bank- och fondinspektionen förordat — att en plan finnes fastställd för insatsbetalningen. Ogulden insats bör ej heller få medräknas till högre belopp än som kan antagas bliva guldet inom fem år efter medlems inträde i föreningen.

I likhet med utredningen finner jag önskvärt, att jordbrukskassa skall kunna lämna kredit till bygdegårdar. Då sådan utlåning enligt utredningens förslag skall ske efter grunder, som fastställas av styrelsen för jordbrukskreditkassan, och beslut om lån i varje särskilt fall skall underställas centralkassans styrelse för godkännande, synas mig några betänkligheter ej behöva möta mot att jordbrukskassa beviljar kredit till nu avsett ändamål. Självfallet måste här liksom vid annan kreditgivning förutsättas, att fullgod säkerhet lämnas.

Vad slutligen angår frågan, om jordbrukskreditkassan, i enlighet med vad utredningen föreslagit, bör erhålla befogenhet att meddela anvisningar beträffande centralkassornas och jordbrukskassornas räntesättning, synes det önskvärt, att inom rörelsen tillämpas enhetliga räntesatser, i den mån ej annat föranledes av särskilda förhållanden. En sådan likformighet eftersträvas av såväl affärsbankerna som sparbankerna. Då jag icke finner grundade invändningar kunna resas mot att här avsedd befogenhet tillägges jordbrukskreditkassan — att tillämpas på det sätt utredningen förordat — anser jag mig kunna i huvudsak ansluta mig till utredningens förslag i förevarande del.»

Disposition av årsvinster, fondering m. m.

Utredningen har föreslagit, att befogenheten att använda vinstmedel till annat än fondering skall inträda så snart centralkassas fonder uppnå en storlek, som motsvarar tio procent av utlåningen i stället för nuvarande tio procent av utlåningen jämte hälften av insättarnas behållning.

Oberoende av om fonderna uppnått den föreslagna storleken skola av årsvinsten kunna dels till medlemmarna återgäldas belopp, som under något föregående år uttaxerats å dem för täckande av förlust, och dels lämnas utdelning till anslutna jordbruksekonomiska föreningar å deras insatser, dock högst efter en räntesats av fem procent.

Utredningen har vidare föreslagit att, om jordbrukskreditkassan eller centralkassa gjort så stora förluster, att — sedan fonderna förbrukats — förlusterna överstiga en tiondel av det belopp, vartill medlemmarnas ansvarighet för kassans förbindelser sammanlagt uppgår, kassans godkännande skall kunna återkallas, om icke förlusterna senast vid det föreningsammansträde, som kassans styrelse på grund härav skall utlysa, nedbringats under vad nyss sagts.

I fråga om placering av centralkassas eller jordbrukskassas tillgångar i fastigheter har utredningen ansett, att kassa icke bör få förvärva fastighet i andra fall än då det erfordras för skyddande av fordran eller fråga är om anskaffande av lokal för kassans inrymmande. Om kassa inköper utmätt eller pantsatt fastighet för att skydda en fordran, bör kassan så snart lämpligen kan ske och senast då fastigheten kan avyttras till belopp, som täcker fordringen, vidtaga åtgärder för dess försäljning. Om jordbrukskassa behöver inköpa en belånad fastighet till skyddande av fordran men icke disponerar medel härför, bör det stå öppet för jordbrukskassan att erhålla kredit hos centralkassan för detta ändamål. Detsamma bör gälla för det fall att jordbrukskassa är i behov av kredit för reglerande av förlust. Sådan kredit bör emellertid endast vara tillfällig i avbidan på att kassans ställning ordnas.

Föredragande departementschefen har anfört följande:

»Mot vad utredningen föreslagit beträffande dispositionen av uppkommande vinstmedel och i fråga om fonderingen inom jordbrukskasserörelsen finner jag ej anledning till annan erinran än att centralkassa icke bör kunna utan medgivande av jordbrukskreditkassans styrelse vare sig genom ianspråktagande av reservfondens medel eller genom anlåtande av årsvinsten avskrivna fordran hos medlem, med mindre centralkassan vidtagit laga åtgärder för fordringens indrivning och betalning därvid icke kunnat erhållas. Med anledning av vad fullmäktige i riksbanken anfört vill jag fästa uppmärksamheten på att hinder icke torde möta för kassa att av tillgängliga medel bestrida även utgifter för erforderlig reklam o. dyl. Något särskilt medgivande att taga i anspråk vinstmedel för detta ändamål torde ej vara erforderligt.

De av utredningen föreslagna bestämmelserna om skyldighet för kassa att under vissa förutsättningar träda i likvidation torde böra modifieras i anslutning till vad bank- och fondinspektionen förordat. Erinras må i detta sammanhang, att för kasserörelsen numera inrättats en gemensam riskförsäkringsfond, vilken kan anlitas för att bringa hjälp åt kassa.

Vad slutligen angår de föreslagna bestämmelserna rörande kassas rätt att förvärva fast egendom finner jag utredningens förslag kunna i huvudsak godtagas. Motsvarande bestämmelser torde böra införas beträffande lös egendom.»

De statliga grundfonderna.

Utredningen har i sitt förslag upptagit jordbrukskreditkassans grundfond till minst nuvarande belopp av 25 milj. kronor.

I fråga om de grundfundsobligationer, som staten ställt till förfogande för centralkassorna — föreskrifter härom återfinnas nu i särskilda kungörelser, den senaste utfärdad den 26 juni 1936 (nr 376) — har utredningen ansett det vara att föredraga, att bestämmelser i detta hänseende införas i själva förordningen om jordbrukets kreditkassor. Dock synas de särskilda föreskrifter, som erfordras i fråga om formaliteterna vid obligationernas in-
språktagande, böra meddelas av Kungl. Maj:t i annan ordning. I samband härmed böra tidigare i olika kungörelser meddelade föreskrifter i detta hänseende upphävas. Beträffande grundfondernas allmänna karaktär ha i förslaget upptagits motsvarande bestämmelser som i fråga om jordbrukskreditkassans grundfond.

Beträffande såväl jordbrukskreditkassans som centralkassornas grundfundsobligationer har utredningen föreslagit, att obligationerna skola vara $4\frac{1}{2}$ -procentiga.

Föredragande departementschefen har anfört följande:

»Storleken av jordbrukskreditkassans grundfond torde i den nya förordningen om jordbrukets kreditkassor böra bestämmas till 25 milj. kronor utan angivande av att fråga är vare sig om maximibelopp eller minimibelopp.

Mot vad utredningen föreslagit beträffande storleken av centralkassornas grundfonder har jag intet att erinra.

I motsats till fullmäktige i riksgäldskontoret anser jag icke lämpligt att ur utredningens förslag utesluta föreskrifterna om procentsatsen för jordbrukskreditkassans och centralkassornas grundfundsobligationer. För att likväl en viss rörelsefrihet skall bli möjlig härutinnan, tillstyrker jag, att obligationerna angivas skola löpa med minst 4 procents ränta.

Vad i ett par yttranden anförts om önskvärdheten av att efter hand avveckla de statliga grundfonderna finner jag åtminstone för närvarande icke kunna realiseras, så mycket mindre som det visat sig nödvändigt att för jordbrukskreditkassan utöver grundfonden ställa ytterligare statsobligationer till förfogande för belåning i riksbanken.

Av sistnämnda obligationer skola enligt 1936 och 1941 års riksdagars beslut 10 milj. kronor återställas före den 1 juli 1942 och återstående 10 milj. kronor före den 1 juli 1946. Jordbrukskreditkassans styrelse har hemställt om sådant anstånd med obligationernas återställande att ena hälften av dem skall återställas före den 1 juli 1946 och andra hälften före den 1 juli 1951. Bank- och fondinspektionen och fullmäktige i riksbanken ha allenast tillstyrkt anstånd med återställande av förstnämnda obligationer och som tid härför föreslagit den 1 juli 1944. För min del finner jag icke hinder böra möta mot att bevilja jordbrukskreditkassan det anstånd, kassan begärt.»

Utskottets yttrande.

Det föreliggande förslaget innefattar icke någon genomgripande organisatorisk omläggning av jordbrukets kreditkassor utan bygger i väsentlig mån på nuvarande grund. De tre olika leden inom kasseorganisationen, Svenska jordbrukskreditkassan, centralkassorna för jordbrukskredit och jordbrukskassorna, skola sålunda bibehållas med i stort sett oförändrade uppgifter. Förslaget åsyftar i huvudsak att omreglera verksamheten på de punkter, där enligt vad erfarenheten visat mera trängande behov av ändrade föreskrifter föreligga.

Såsom departementschefen framhållit, har kasserörelsen i stort sett fyllt sin uppgift på ett tillfredsställande sätt och tillvunnit sig ökat förtroende hos jordbruksnäringens utövare. Vissa erinringar ha emellertid särskilt från tillsynsmyndighetens sida gjorts mot att rörelsen under de senare åren utvecklats efter linjer, som ansetts icke stå i överensstämmelse med gällande lagstiftning. Dessa erinringar ha främst riktat sig mot att verksamheten, vars ursprungliga syfte varit att tillgodose det mindre jordbrukets behov av driftkredit, i allt större omfattning — för närvarande till omkring hälften av utlåningen — kommit att vid sidan av driftkrediten ställa till förfogande primärlån, samtidigt som verksamheten utvidgats till att omfatta även större jordbruk. I andra hänseenden ha de av statsmakterna uppdragna gränserna för verksamheten visat sig vara alltför snäva eller mindre ändamålsenliga. Till följd av inlåningens och kreditgivningens ökning har behov framträtt av vissa ytterligare föreskrifter, vilka till insättarnas trygghet pläga meddelas beträffande banker och sparbanker. De viktigaste av de spörsmål, som upptagits vid författningsrevisionen, ha varit en noggrannare avgränsning av rörelsens uppgifter, reglering av inlåningsrätten och kreditgivningen samt rationalisering av bestämmelserna om andelsteckning. En fastare ledning av och ett ökat inflytande på rörelsen från topporganets sida ha ävenledes eftersträfvats i syfte att ernå större enhetlighet och stadga i verksamheten.

Den överarbetning av den nu gällande jordbrukskasselagstiftningen, som sålunda kommit till stånd, gör, såsom i propositionen framhålles, icke anspråk på att vara en slutgiltig lösning av grunderna för jordbrukskasserörelsen. Den föreslagna lagstiftningen innebär dock enligt utskottets mening ett framsteg och synes även skapa lämpliga gränser för rörelsens verksamhet med hänsyn till numera inträdda förhållanden. Då ett genomförande av förslaget säkerligen är ägnat att befordra en sund utveckling av rörelsen, synes förslaget böra läggas till grund för lagstiftning, och utskottet får därför tillstyrka detsamma. Ehuru utskottet i huvudsak lämnat författningsförslagen utan erinran, har utskottet dock i en del hänseenden ansett sig böra göra vissa uttalanden av huvudsakligen principiell innebörd, vilka enligt utskottets mening böra vara vägledande vid tillämpningen av de olika föreskrifterna.

Vad först beträffar jordbrukskasserörelsens allmänna upp-

gifter innebär förslaget till § 1 i förordningen om jordbrukets kreditkassor, att dessa skola ha till ändamål att tillgodose jordbrukets kreditbehov, i första hand dess behov av driftkredit. Den nuvarande begränsningen till att avse mindre jordbruk skulle sålunda slopas, varigenom det faktiskt inträdda läget skulle godtagas. Utskottet finner ej anledning motsätta sig den härutinnan föreslagna ändringen. Inom utskottet har ifrågasatts, huruvida icke i lagtexten borde direkt utsägas, att kredit skall utlämnas för jordbruksändamål. Därigenom skulle ett tydligare uttryck givas åt arten av de krediter, som rörelsen har att tillhandahålla. Då såvitt utskottet kunnat finna föreskriftens avfattning enligt Kungl. Maj:ts förslag måste anses utesluta, att jordbrukskassa tillhandahåller krediter för affärsverksamhet, har utskottet emellertid icke funnit något förtydligande av ifrågavarande stadgande erforderligt.

Med föreskriften att rörelsen i sin kreditgivning skall i första hand tillgodose behovet av driftkredit har avsetts att understryka rörelsens huvuduppgift. Anledningarna till att kasserörelsen så avsevärt ökat sin primärlånegivning under de senare åren ha av jordbrukskassautredningen uppgivits vara att det i vissa fall ansetts önskvärt, att en och samma långgivare tillgodoser låntagarens hela kreditbehov, såväl den primära som driftkrediten, att innehav av botteninteckningar ansetts utgöra en god grundval för kassornas inlåning samt att jordbrukarna själva ofta funnit förmånligast att placera sina bottenlån hos rörelsen. De sålunda anförda skälen ha motiverat den i propositionen intagna ståndpunkten, att hinder ej bör möta för kasserörelsen att tillhandahålla även primärkredit. Departementschefen har emellertid ansett sig böra erinra om de möjligheter att tillgodose jordbrukets behov av dylik kredit, som erbjudas av andra kreditinrättningar, samt betonat angelägenheten av att kasserörelsen inriktar sig på sin huvuduppgift och sålunda ej ger alltför stort utrymme åt primärlånegivningen. Utskottet, som biträder denna uppfattning, vill — särskilt med hänsyn till de betänkligheter, rörelsens starka intresse för primärkreditgivningen måste väcka ur likviditetssynpunkt — tillägga, att rörelsen måste iakttaga stor aktsamhet i fråga om krediter, som kunna väntas utestå under lång tid. I detta sammanhang må erinras, att hypoteksföreningarna under statens medverkan bildats särskilt för att tillhandahålla jordbrukarna på lång sikt bundna primärlån, vilka stå till förfogande under lånetiden utan risk för uppsägning och löpa med oförändrad ränta oavsett de räntehöjningar, som kunna inträffa. Enligt utskottets mening är en begränsning av rörelsens befattning med primärkrediten naturlig med hänsyn till rörelsens organisation och kapitalanskaffning samt ägnad att förhindra en onödig belastning av rörelsens resurser. Det torde vara i hög grad önskvärt att förebygga, att rörelsen i fortsättningen utvecklas till att bli väsentligen ett primärlåneinstitut vid sidan av de redan för detta ändamål verksamma inrättningarna. Rörelsen bör i stället inriktas på att fylla den uppgift, statsmakterna i första hand anförtrott densamma, nämligen att sörja för de kreditbehov för jordbruket, vilkas tillgodoseende icke särskilt ankommer på andra kreditinrättningar, d. v. s. närmast behovet av driftkredit för jordbruksändamål.

Främst bland de organisationsfrågor, som upptagits i propositionen, står den ovan delvis berörda frågan om en rationell reglering av verksamhetsområdena för de olika kreditinrättningar, som väsentligen tillgodose jordbrukets kreditbehov, nämligen jordbrukskasserörelsen, landshypoteksinstitutionen, aktiebolaget Jordbrukarbanken och sparbankerna. En lösning av denna fråga torde enligt utskottets mening svårligen kunna ske lagstiftningsvägen. Då en sammanslagning av ifrågavarande kreditinrättningar icke, såvitt nu kan bedömas, torde kunna genomföras, synes en tillfredsställande avvägning mellan olika intressen knappast kunna ernås på annan väg än genom en samverkan dem emellan till utjämning av onödiga konkurrensförhållanden på marknaden. Jordbrukskassautredningen har i sådant avseende uttalat såsom önskvärt, att hypoteksinstitutionen och jordbrukskasserörelsen var för sig lämna lånesökande uppgifter angående de lånemöjligheter, som erbjudas av den andra institutionen. Enligt utskottets mening är det över huvud taget ett önskemål av vikt, att jordbrukets kreditmöjligheter genom lämplig upplysningsverksamhet klargöras för jordbrukarna. Utskottet får därför ansluta sig till tanken på en sådan utredning rörande möjligheterna att i kreditförbilligande syfte åstadkomma ett fastare samarbete mellan jordbrukskasserörelsen och övriga kreditinrättningar med mera betydande utlåning till jordbruket, som i propositionen förordats.

Ärenden rörande jordbrukskasseväsendet handläggas för närvarande inom jordbruksdepartementet. Sedan av flera myndigheter ifrågasatts, att dessa ärenden borde överflyttas till finansdepartementet, varest ärenden rörande övriga penninginrättningar handläggas, har chefen för jordbruksdepartementet i propositionen förklarat, att detta spörsmål synts böra göras till föremål för ytterligare överväganden. Då frågan ankommer på Kungl. Maj:ts avgörande, vill utskottet här endast framhålla, att de skäl, som tala för en överflyttning, torde framträda desto starkare, när kasserörelsen efter den nya författningens tillkomst kommer att få en mer utpräglat bankmässig karaktär än tidigare.

Från olika håll inom utskottet har framhållits, att inom kasserörelsen behov föreligger av en översiktlig sammanfattning av de för rörelsen gällande författningarna, i annan ordning meddelade föreskrifter, instruktioner och anvisningar m. m. En dylik sammanfattning (handbok) skulle bliva till stor praktisk nytta för styrelseledamöter, revisorer och funktionärer i den omfattande organisationen och i betydande mån kunna medverka till att bestämmelserna bleve tilläpade på ett riktigt och inom olika delar av landet enhetligt sätt. Givetvis böra i handboken, i den mån så anses erforderligt, intagas förtydligande kommentarer till föreskrifterna. Bland annat torde däri böra inflyta de uttalanden rörande tillämpningen av författningarna, som departementschefen gjort i den föreliggande propositionen och som riksdagen därutöver kan komma att göra i anledning av densamma. Det torde böra ankomma på jordbrukskreditkassans styrelse att låta upprätta och utgiva en handbok med här antytt innehåll, vilken till undvikande av skilljaktigheter i tolkningen lämpligen bör utarbetas i samförstånd med bank- och fondinspektionen.

Vad angår övriga i propositionen berörda organisatoriska spörsmål, har utskottet särskilt uppmärksammat bestämmelsen om vissa befogenheter för jordbrukskreditkassans styrelse med avseende å tillsättning och entledigande av verkställande direktör hos centralkassa. Då denna bestämmelse möjliggör en viss förstärkning av jordbrukskreditkassans inflytande över centralkassornas ledning, har utskottet funnit densamma vara väl motiverad såsom en åtgärd i centraliserande syfte.

Såsom framgår av propositionen har under utredningens gång diskuterats frågan om en koncentration av ledningen för kasserörelsen till jordbrukskreditkassan. Centralkassorna skulle då upphöra såsom självständiga organ och i stället ombildas till avdelningskontor under jordbrukskreditkassan. Sedan jordbrukskassautredningen icke funnit skäl förorda en dylik ombildning av centralkassorna, har något initiativ i frågan icke heller tagits från departementschefens sida. I propositionen ha emellertid föreslagits vissa enligt utskottets mening välbetänkta åtgärder — av vilka en berörs i föregående stycke — i riktning mot ökade befogenheter för jordbrukskreditkassan för att möjliggöra ett fastare grepp över rörelsens utveckling. Såsom ett ytterligare steg i samma riktning har i motionen II: 255 yrkats, att avdelningskontor till centralkassa med viss omslutning skulle kunna på särskild framställning och med Kungl. Maj:ts medgivande jämställas med centralkassor. Utskottet har för sin del svårt att förstå, vilka fördelar en sådan anordning skulle kunna medföra i det med motionen avsedda syftet. Bortsett härifrån torde enligt utskottets mening något behov ej föreligga av den föreslagna nya organisationsformen inom rörelsen. Därest verksamhetsområdet för en centralkassa befinnes vara för stort eller eljest mindre lämpligt avgränsat, torde rättelse härutinnan böra ske genom ändring av området, eventuellt genom dess uppdelning på flera centralkassor. På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till ifrågavarande motion.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle styrelsen för jordbrukskreditkassan likasom hittills bestå av fem ledamöter, av vilka en skulle utses av Kungl. Maj:t och en av fullmäktige i riksgäldskontoret samt övriga tre väljas av centralkassorna. Såsom framgår av det föregående, anser utskottet önskvärt, att den högsta ledningen inom kasserörelsen erhåller en i möjligaste mån stark och självständig ställning. I sådant syfte skulle det givetvis vara till fördel, om jordbrukskreditkassan kunde tillföras ytterligare sakkunskap, särskilt på det penningpolitiska området, och utskottet är för sin del av den uppfattningen, att detta lämpligast bör ske genom att styrelsen utökas med en ledamot, utsedd av bankofullmäktige. I syfte att undvika att rörelsens kooperativa karaktär skulle försvagas genom en dylik utökning, bör emellertid samtidigt antalet av centralkassorna valda styrelseledamöter ökas till fyra. Styrelsen skulle alltså bestå av sju ledamöter. Utskottet framlägger i det följande förslag till härav betingad ändring av 15 § i förordningen om jordbrukets kreditkassor.

Enligt förslaget (3 § andra stycket) skulle till medlem av centralkassa jämväl kunna antagas aktiebolag av lokal karaktär, som bildats med sam-

ma syfte som de jordbruksekonomiska föreningarna. Dylikt bolag bör givetvis utgöra organ för en kooperativ sammanslutning. Utskottet föreslår, att ovanberörda föreskrift ändras i överensstämmelse härmed.

Inom utskottet har viss tveksamhet yppats om lämpligheten av den i 3 § första stycket meddelade bestämmelsen, att med jordbruk skulle likställas, bland annat, fiske, även om det bedrivs såsom självständig näring. Innebörden av denna bestämmelse är, att jämväl förening, som bildats av utövare av fiske, skulle betraktas såsom jordbruksekonomisk förening och sålunda kunna anslutas till centralkassa. Tveksamheten har närmast rört frågan, huruvida fiske såsom huvudnäring, i främsta rummet västkustfisket, bör i förevarande hänseende jämnställas med fiske (fiskodling), som utövas såsom binnäring till jordbruket. Ehuru förslaget härutinnan innefattar en utvidgning av kasserörelsens verksamhetsområde till att omfatta en näringsgren, som tidigare saknat möjlighet att tillgodose sitt kreditbehov hos rörelsen, vill utskottet — i betraktande av dels svårigheten att uppdraga klara gränser på förevarande område och dels det nära samband, som i vissa fall förefinnes mellan fiskets och jordbrukets utövare — likväl ej ifrågasätta en ändring på förevarande punkt.

Några delade meningar torde icke råda därom, att de bestämmelser, som för närvarande reglera jordbrukskasserorelsens kapitalanska f f n i n g, äro i starkt behov av revision. Särskilt gäller detta nuvarande begränsningsregel för centralkassornas inlåningsrätt, enligt vilken denna rätt bestämmes med hänsyn till de anslutna jordbrukskassornas ansvarighet för centralkassans förbindelser. Denna regel har ur olika synpunkter visat sig vara olämplig. Den har alltför starkt begränsat inlåningsrätten och därigenom hindrat rörelsen att bli självförsörjande. Ansvarigheten utgör dessutom icke någon särskilt tillförlitlig grund för bedömning av en centralkassas möjligheter att kunna fullgöra sina förbindelser gentemot insättarna. Med utgångspunkt från att restriktionerna i fråga om inlåningen — med vilken i förevarande hänseende upplåning jämnställes — endast böra åsyfta att skydda insättarnas intressen innebär Kungl. Maj:ts förslag, att centralkassas in- och upplåningsrätt i princip bestämmes i anslutning till vad som gäller för sparbankerna. Vad härutinnan föreslagits kan utskottet i alla delar biträda.

Enligt förslaget skulle några särskilda bestämmelser icke meddelas om kassareserv för jordbrukskreditkassans upplåning. I likhet med departementschefen finner utskottet icke för närvarande behov föreligga av dylik reserv. De kassareserver, som centralkassorna skola hålla, skola nämligen avse jämväl de av jordbrukskreditkassan upplånade, av centralkassorna disponerade medlen. I sammanhang med behandlingen av denna fråga har utskottet övertvägt att komplettera de i 13 § meddelade bestämmelserna om jordbrukskreditkassans utlåning till centralkassorna med en föreskrift av innehåll, att det skall åligga förstnämnda kassas styrelse att övervaka, att krediter, som kunna antagas bli för längre tid bestående, icke av jordbrukskassorna och centralkassorna utlämnas i större omfattning än som är förenligt med jordbrukskasseorganisationens likviditet. Syftet med denna föreskrift

skulle — i likhet med en bestämmelse om kassareserv — vara att söka förhindra uppkomsten av sådana svårigheter, som under senare hälften av år 1939 drabbade kassan på den grund att medel, som upplånats på kort sikt, utlånats för att täcka mera långvariga kreditbehov. I 13 § andra stycket stadgas emellertid, att jordbrukskreditkassan skall vid beviljande av kredit uppställa sådana villkor med avseende å tiden för låns återgåldande, som betingas av villkoren för återgåldande av det av kassan upplånade kapitalet. Då utskottet ansett sig kunna utgå från att detta stadgande skall visa sig tillfyllest för här avsedda ändamål, har utskottet icke funnit anledning förorda ett införande av det ifrågasatta tillägget till nämnda paragraf.

Enligt nuvarande bestämmelser om andelsteckning är delaktigheten i jordbrukskassa maximerad i förhållande till värdet å den fastighet, för vilken delaktighet sökes. Medlems lånerätt är — frånsett primärlånen, som äro fritagna från andelsteckning — begränsad till visst belopp för varje andel. Det minsta antalet andelar, som medlem kan teckna, blir därför beroende av i vad mån han behöver taga kredit i anspråk hos jordbrukskassan. Grunderna för andelsteckningen komplicera i hög grad kassornas låneutgivning. Efter övertägande av olika på frågan inverkan omständigheter har departementschefen föreslagit, att varje medlem skall, oavsett lånebeloppet, vid inträdet i kassan teckna minst en andel i kassan och för varje andel erlagga en insats av 25 kronor, varvid viss lättnad i betalningen skulle medgivas de minst bemedlade jordbrukarna. Detta förslag har den fördelen, att det innebär en enkel lösning. Huruvida de föreslagna insatserna äro tillräckliga för att möjliggöra den för rörelsens fortsatta utveckling nödvändiga kapitalbildningen, kan emellertid ej på förhand bedömas, enär man för närvarande ej vet, i vad mån omläggningen av andelsteckningen kommer att medföra avgång från kassorna. Utskottet är därför i viss mån tveksamt, huruvida det föreslagna systemet i längden kommer att visa sig ändamålsenligt. Då emellertid systemet synes vara att föredraga framför övriga i propositionen diskuterade förslag, har utskottet icke velat motsätta sig dess genomförande.

Mot vad i propositionen föreslagits i fråga om andelsteckning och insatsbetalning i centralkassorna och jordbrukskreditkassan samt beträffande ansvarighet och uttaxering har utskottet icke något att erinra.

De i författningsförslaget intagna föreskrifterna om kreditgivning åsyfta väsentligen att begränsa de risker, som i allmänhet äro förenade med en utlåningsrörelse. Reglerna härutinnan ansluta sig i stort sett till vad som gäller för andra kreditinrättningar, dock med vissa avvikelser, som betingas av rörelsens speciella art. Medlems lånemaximum skulle motsvaras av värdet å hans fastighet. Kredit skulle få beviljas endast mot fullt betryggande säkerhet. För utlåningen från de olika kreditkassorna skulle enligt förslaget gälla vissa föreskrifter till begränsande av utlåningen på en hand, varvid särskilda regler skulle gälla för jordbruksekonomisk förening. Mot de föreslagna bestämmelserna har utskottet icke haft något att erinra, även om den föreslagna direkta utlåningen från jordbrukskreditkassan till jordbrukseko-

nomiska föreningar i form av fyllnadskredit ur organisatorisk synpunkt kan förefalla mindre tillfredsställande. En viss tvekan har dock inom utskottet gjort sig gällande i fråga om bestämmelserna angående de jordbruksekonomiska föreningarnas och med dem jämställda aktiebolags lånerätt. Kredit till dylik förening skulle enligt förslaget få uppgå till högst fyra gånger föreningens eget kapital. Då det här rör sig om jämförelsevis stora samt affärsbetonade och därför i allmänhet svårbedömliga krediter, kunde ett lägre relationstal ha varit väl motiverat, helst som det ej sällan lärer förekomma, att sådan kredittagare som här avses åtnjuter kredit även utanför jordbrukskasserörelsen. Erinras må, att lagberedningen i sitt förslag till ny aktiebolagslag uttalat, att från företagsekonomisk synpunkt ett bolag i princip ej bör arbeta med mindre eget kapital än som motsvarar hälften av dess omslutning. Om denna princip kommer till uttryck i den blivande nya aktiebolagslagen, torde i varje fall en ändring bliva erforderlig i jordbrukskasseförordningens nu omhandlade bestämmelser i vad de avse aktiebolag. Med hänsyn till den inom rörelsen gällande ansvarigheten torde det emellertid kunna förväntas, att centralkassorna iakttaga försiktighet vid ifrågavarande kreditgivning. Vad särskilt angår finansieringen av de större föreningarna bör man dessutom utgå från att denna liksom hittills i väsentlig mån kommer att ombesörjas av, bland andra, aktiebolaget Jordbrukarbanken, som inriktat sig på långivning till jordbruksekonomiska föreningar. Utskottet har därför icke ansett sig böra ifrågasätta någon ändring i det föreslagna relationstalet utan förlitar sig på att rörelsen skall — även i tider som de nuvarande med stark inlåningsökning — kunna rätt använda den stora rörelsefrihet, förslaget medger.

Enligt 52 § andra stycket i författningsförslaget likställes med jordbrukare »hantverkare eller annan arbetare, som beredes sin väsentliga sysselsättning av idkare av jordbruk eller därmed jämförlig verksamhet». Bank- och fondinspektionen har påpekat, att denna föreskrift, som överensstämmer med nu gällande stadgande i ämnet, ofta tolkats så vidsträckt, att densamma skulle kunna tillämpas på de flesta hantverkare och arbetare på landsbygden. Enligt inspektionens mening innebär bestämmelsen, rätt tolkad, att medlemskap och lån hos jordbrukskassa endast må lämnas hantverkare eller annan arbetare, som är anställd hos idkare av jordbruk eller därmed jämförlig verksamhet, eller vilkens arbetskraft eljest utnyttjas för jordbruksändamål. Departementschefen har icke ansett erforderligt att begränsa tillämpligheten av ifrågavarande bestämmelse i den av bank- och fondinspektionen föreslagna riktningen. Utskottet kan för sin del icke finna annat än att en rimlig tolkning av den i propositionen upptagna lydelsen i stort sett leder till samma resultat, som avsetts av bank- och fondinspektionen. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om vad utskottet förut anfört därom, att jordbrukskassa ej har rätt att tillhandahålla krediter för affärsverksamhet.

Den i 59 § sista stycket intagna bestämmelsen, att lån i särskild ordning må beviljas till uppförande av bygdegård, har icke givit utskottet anledning till annat uttalande än att utskottet förutsätter, att dylika lån endast beviljas

i sådana fall, då fråga är om anordnande av samlingslokaler, som fylla ett för bygden gemensamt behov. Föreskrift härom torde lämpligen böra införas i de grunder för ifrågavarande långivning, som jordbrukskreditkassan har att utfärda.

Jordbrukskreditkassans styrelse skulle enligt 43 och 65 §§ få befogenhet att meddela anvisningar rörande räntesättningen vid kasserörelsens in- och utlåning. I likhet med departementschefen finner utskottet önskvärt, att inom rörelsen såvitt möjligt tillämpas enhetliga räntesatser.

Med avseende å de statliga grundfonderna till centralkassorna innebär Kungl. Maj:ts förslag, att centralkassa skall erhålla dylik grundfond i statsobligationer till belopp, som bestämmes i viss relation till kassans upp- och inlåning, dock lägst 100,000 kronor och högst 1,000,000 kronor. Obligationerna skola löpa med minst 4 procents ränta. För närvarande löpa de till centralkassorna överlämnade grundfonderna, tillhoppa utgörande 9 milj. kronor, med ränta varierande mellan högst 5 procent och lägst 3 procent. Av obligationerna äro sammanlagt 5 milj. kronor utställda att löpa med en lägre ränta än 4 procent. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. Vid bifall till detta torde respektive kassor den 1 juli 1942 böra till riksgäldskontoret återlämna kontorets förbindelser rörande grundfundsobligationer med lägre ränta än 4 procent i utbyte mot förbindelser å samma belopp i nya obligationer löpande med 4 procents ränta.

Vad i övrigt föreslagits i de delar av propositionen, som hänvisats till bankoutskottet, har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad densamma hänvisats till bankoutskottet, må

1) antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juni 1936 (nr 373) med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit;

2) med förklarande att det i propositionen framlagda författningsförslaget ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, för sin del antaga härvid fogat, såsom utskottets förslag betecknat förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor;

3) antaga härvid fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 35 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor; och

4) medgiva, att tiden för återställandet till riksgäldskontoret av de svenska statens obligationer till nominellt belopp av sammanlagt 20,000,000 kronor, vilka enligt riksdagens medgivande överlämnats till svenska jordbrukskreditkassan för pantförskrivning såsom säkerhet för lån hos riksbanken, må utsträckas beträffande hälften av obligationerna till den

1 juli 1946 och beträffande återstående hälften till den 1 juli 1951; samt

B) att motionen II: 255, i vad densamma hänvisats till bankoutskottet, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 april 1942.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Sandén, Friggeråker, Sundvik, von Horn, Ohlin, Leander och Sylwan;

från andra kammaren: herrar Paulsen, Andersson i Falkenberg, Hall, Andersson i Munkaljungby, Hilding, Westerdahl, Molander och Persson i Norrby.

F ö r s l a g

till

lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juni 1936 (nr 373) med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 26 juni 1936 med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Ekonomisk förening, som utgör sammanslutning för ett eller flera län av ekonomiska föreningar med huvudsakligt ändamål att var inom sin ort tillgodose jordbrukets kreditbehov, må, enligt de bestämmelser Konungen meddelar, kunna vinna godkännande såsom centralkassa för jordbrukskredit.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

F ö r s l a g
till
förordning om jordbrukets kreditkassor.

Härigenom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

Jordbrukets kreditkassor hava till ändamål att på sätt i denna förordning stadgas tillgodose jordbrukets kreditbehov, i första hand dess behov av driftkredit. Det ankommer vidare på kassorna att befordra sparverksamheten på landsbygden ävensom att i övrigt främja en sund utveckling av medlemmar-
nas ekonomiska förhållanden.

2 §.

Jordbrukets kreditkassor utgöras av svenska jordbrukskreditkassan, centralkassorna för jordbrukskredit och jordbrukskassorna.

Kassorna skola vara organiserade såsom ekonomiska föreningar med begränsad personlig ansvarighet.

Varje centralkassa skall vara ansluten till jordbrukskreditkassan och varje jordbrukskassa till den centralkassa, inom vars verksamhetsområde jordbrukskassans styrelse har sitt säte.

3 §.

Med jordbruksekonomisk förening förstås i denna förordning annan ekonomisk förening än i 2 § nämnts, som har till ändamål att befordra jordbrukets eller någon till jordbruket hörande binärings utveckling eller tillgodogörandet av produkter från jordbruket med tillhörande binärings. Med jordbruk likställes trädgårdsskötsel, hönsskötsel, fiske eller annan därmed jämförlig verksamhet, även om den bedrivs såsom självständig näring.

Vad i denna förordning stadgas om jordbruksekonomisk förening skall även gälla aktiebolag av lokal karaktär, vilket bildats för i första stycket angivet ändamål och varå bestämmelserna i 52 § här nedan icke äro tillämpliga.

Vad i denna förordning stadgas om jordbruksekonomisk förening skall även gälla aktiebolag av lokal och kooperativ karaktär, vilket bildats för i första stycket angivet ändamål och varå bestämmelserna i 52 § här nedan icke äro tillämpliga.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:***Svenska jordbrukskreditkassan.**

4 §.

Svenska jordbrukskreditkassan skall i enlighet med bestämmelserna i denna förordning och för kassan fastställda stadgar handhava utlåning till centralkassorna och till dessa anslutna jordbruksekonomiska föreningar samt anskaffa härför erforderliga medel ävensom öva kontroll och tillsyn över centralkassorna och jordbrukskassorna samt verka för jordbrukskasserörelsens befrämjande och utveckling i allmänhet.

I jordbrukskreditkassans stadgar skola meddelas bestämmelser av det innehåll, som angives i tredje stycket här nedan samt i 5—19 §§.

Jordbrukskreditkassan må icke vinna registrering såsom ekonomisk förening, med mindre stadgarna godkänts av Kungl. Maj:t. Ej heller må ändring i stadgarna registreras utan sådant godkännande.

5 §.

Till medlem av jordbrukskreditkassan må allenast kunna antagas centralkassa.

Centralkassa skall vara delaktig i jordbrukskreditkassan med en andel och skall till denna kassa kontant erlägga en insats av femhundra kronor, vilken skall tillföras jordbrukskreditkassans reservfond.

6 §.

Jordbrukskreditkassan äger vid föreningssammanträde besluta att för täckande av förlust, som icke kan täckas av reservfonden, anskaffa medel genom uttaxering å medlemmarna i förhållande till högsta under nästföregående räkenskapsår oguldna kapitalbelopp av deras från jordbrukskreditkassan erhållna lån.

Uttaxering må icke något räkenskapsår uppgå till mer än en procent av medlems sålunda beräknade låneskuld.

7 §.

Försättes jordbrukskreditkassan i likvidation och förslå kassans tillgångar härvid icke till gäldande av dess skulder, äro medlemmarna ansvariga för kassans förbindelser i förhållande till högsta under nästföregående räkenskapsår oguldna kapitalbelopp av deras från jordbrukskreditkassan erhållna lån. Kan medlem icke fullgöra den betalningsskyldighet, som till följd av denna ansvarighet åligger medlemmen, äro övriga medlemmar efter nyssnämnda grund ansvariga för bristen. Medlems ansvarighet må icke tagas i anspråk till högre belopp än tio procent av medlemmens låneskuld, beräknad på sätt nyss sagts.

Betalning av enligt 6 § uttaxerat belopp föranleder icke minskning i medlems ansvarighet enligt denna paragraf.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

8 §.

Såsom grundfond för jordbrukskreditkassan ställer staten genom fullmäktige i riksgäldskontoret till förfogande svenska statens obligationer, uppsägbara från innehavarens sida och löpande med minst fyra procent ränta, till ett nominellt belopp av tjugofem miljoner kronor.

Grundfundsobligationerna fortfara att tillhöra staten, som dock ej äger att förfoga över dem, så länge kassans samtliga förbindelser icke äro fullgjorda.

Grundfonden, som är avsedd att tjäna såsom säkerhet för kassans förbindelser, må tagas i anspråk för dessas gäldande endast i händelse kassan skulle träda i likvidation och det därvid skulle befinnas, att kassans tillgångar och de belopp, vartill medlemmarnas ansvarighet uppgår, icke förslå till förbindelsernas gäldande.

9 §.

Jordbrukskreditkassans behållna årsvinst skall, sedan avdrag skett för täckande av möjligen förefintlig brist från föregående år, i sin helhet avsättas till kassans reservfond.

10 §.

Det för jordbrukskreditkassans lånerörelse erforderliga kapitalet anskaffas genom upplåning.

Sammanlagda beloppet av jordbrukskreditkassans upplåning må icke uppgå till mer än fem gånger beloppet av grundfonden.

11 §.

Jordbrukskreditkassan må bereda kredit allenast åt ansluten centralkassa samt åt jordbruksekonomisk förening, som är medlem av centralkassa.

Utan hinder av bestämmelsen i första stycket må jordbrukskreditkassan intill ett belopp, som motsvarar beloppet av kassans reservfond, placera medel i statens och Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer eller ock mot säkerhet av inteckning inom sex tiondelar av jordbruksfastighets senast fastställda taxeringsvärde.

12 §.

Kredit må icke beredas centralkassa till högre belopp än styrelsen för jordbrukskreditkassan finner erforderligt för centralkassans verksamhet.

Till centralkassa ansluten jordbruksekonomisk förening må, i den mån centralkassan icke berett föreningen kredit intill det belopp, som sägs i 34 § första stycket, erhålla lån till återstående belopp hos jordbrukskreditkassan, därest styrelsen för sistnämnda kassa finner erbjuden säkerhet kunna jämlikt 14 § godtagas och med hänsyn till andra omständigheter prövar det lämpligt.

Jordbrukskreditkassans sammanlagda utlåning till jordbruksekonomiska föreningar må icke överstiga åtta gånger beloppet av kassans reservfond.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

13 §.

Kreditgivningen må allenast bestå av reverslån.

Vid beviljande av kredit skola med avseende å tiden för låns återgåldande sådana villkor uppställas, som betingas av jordbrukskreditkassans förpliktelser till återgåldande av kapital, som upplånats av kassan.

Lån må beviljas på högst ett år eller, om fråga är om lån till centralkassa eller mot pant av fastighetsinteckning eller obligationer, på viss tids, högst tre månaders, uppsägning. Omsättning av kredit må kunna medgivas.

14 §.

Kredit må lämnas jordbruksekonomisk förening endast mot fullt betryggande säkerhet av pant i fast eller lös egendom eller fordringsrätt jämväl mot annan än den, åt vilken krediten beviljas. Mot inteckning i jordbruksinventarier eller förlagsinteckning må kredit ej lämnas, jordbrukskreditkassan dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet.

15 §.

Jordbrukskreditkassan förvaltas av en styrelse med säte i Stockholm. Styrelsen består av *fem* ledamöter med lika många suppleanter.

Kungl. Maj:t utser för en tid av tre år i sänder en ledamot, tillika ordförande i styrelsen, samt en suppleant för honom. *Fullmäktige i riksgäldskontoret* utse, likaledes för en tid av tre år i sänder, en ledamot och en suppleant för denne. Övriga *tre* ledamöter och suppleanter väljas å föreningssammanträde. Vald ledamot eller suppleant utses för tiden till det ordinarie föreningssammanträde, som hålles under tredje året efter det, då valet förrättades.

Arvoden för de av Kungl. Maj:t och av *fullmäktige i riksgäldskontoret* utsedda ledamöterna bestämmas av Kungl. Maj:t.

Styrelsen utser verkställande direktör samt tillsätter kassans övriga befattningshavare. Beslut, varigenom verkställande direktör utsetts, vare ej gällande med mindre det biträts av den av Kungl. Maj:t utsedda styrelseledamoten.

15 §.

Jordbrukskreditkassan förvaltas av en styrelse med säte i Stockholm. Styrelsen består av *sju* ledamöter med lika många suppleanter.

Kungl. Maj:t utser för en tid av tre år i sänder en ledamot, tillika ordförande i styrelsen, samt en suppleant för honom. *Fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret* utse, likaledes för en tid av tre år i sänder, *vardera* en ledamot och en suppleant för denne. Övriga *fyra* ledamöter och suppleanter väljas å föreningssammanträde. Vald ledamot eller suppleant utses för tiden till det ordinarie föreningssammanträde, som hålles under tredje året efter det, då valet förrättades.

Arvoden för de av Kungl. Maj:t och av *fullmäktige* utsedda ledamöterna bestämmas av Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

16 §.

För granskning av styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper skola årligen utses tre revisorer med lika många suppleanter. En revisor jämte suppleant för honom utses av fullmäktige i riksgäldskontoret, de övriga väljas å föreningssammanträde. Av de sistnämnda skola en revisor och hans suppleant hava vunnit beprövad erfarenhet beträffande revisionsverksamhet.

Revisor må ej den vara, som är i kassans eller styrelseledamots tjänst, och ej heller den, som är omyndig eller i konkursstillstånd.

17 §.

Ombud för centralkassorna skola årligen före utgången av april månad samlas till ordinarie föreningssammanträde i Stockholm å tid, som jordbrukskreditkassans styrelse bestämmer. Vid detta sammanträde skola föreskrivna val av ledamöter i kassans styrelse och av revisorer ävensom av suppleanter för dessa förrättas samt balansräkningen med de rättelser och tillägg, som må finnas erforderliga, fastställas och beslut fattas angående ansvarsfrihet för styrelsen.

Extra föreningssammanträde skall utlysas i fall, som sägs i 37 § lagen om ekonomiska föreningar.

18 §.

Ombud, som i 17 § avses, väljas av envar centralkassa till ett antal, som motsvarar ett ombud för varje helt tiotal av antalet till centralkassan anslutna jordbrukskassor, dock högst fem ombud för varje centralkassa.

Varje ombud äger vid föreningssammanträde en röst.

19 §.

Visar sig vid uppgörande av bokslut eller eljest, att jordbrukskreditkassan gjort så stora förluster, att dessa överstiga en tiondel av det belopp, vartill medlemmarnas ansvarighet för kassans förbindelser enligt 7 § sammanlagt uppgår, åligger det styrelsen att ofördröjligen därom lämna meddelande å föreningssammanträde samt göra anmälan till Kungl. Maj:t och bank- och fondinspektionen.

Det åligger jordbrukskreditkassans styrelse att, när helst anledning yppas till antagande, att kassan gjort förluster i den omfattning varom ovan förmäles, ofördröjligen upprätta bokslut och kalla revisorerna att granska det samma.

Hava icke senast vid det i första stycket omförmälda föreningssammanträdet kassans förluster blivit täckta, äger Kungl. Maj:t förordna, att kassan skall träda i likvidation.

Kungl. Maj:t äger ock besluta härom, i händelse jordbrukskreditkassan icke i vad på den ankommer iakttagit föreskrifterna i denna förordning eller icke ställer sig till efterrättelse av bank- och fondinspektionen meddelat förbud

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

eller föreläggande eller om eljest kassans angelägenheter handhas på ett sätt, som är ägnat att rubba förtroendet till kassan.

Rörande användningen av vad som vid likvidationen må återstå av kassans tillgångar, efter det skulderna blivit guldna, bestämmer Kungl. Maj:t.

Centralkassorna för jordbrukskredit.

20 §.

Centralkassa för jordbrukskredit må på de villkor, som nedan angivas, erhålla godkännande av Kungl. Maj:t. Innan centralkassa godkänts, må den icke börja sin verksamhet.

Centralkassa må ej vinna godkännande, med mindre till densamma äro anslutna minst femton jordbrukskassor.

I centralkassas stadgar skall kassans verksamhetsområde angivas samt bestämmelser meddelas av det innehåll, som angives i fjärde stycket här nedan samt i 22—48 §§.

Centralkassa må icke vinna registrering såsom ekonomisk förening, med mindre stadgarna godkänts av Kungl. Maj:t. Ej heller må ändring i stadgarna registreras utan sådant godkännande.

21 §.

Centralkassas verksamhetsområde skall vara sammanhängande och skilt från andra centralkassors.

Vid bestämmandet av verksamhetsområdet skall hänsyn tagas till att centralkassans styrelse utan svårighet eller oskäligen kostnader skall kunna övervaka de anslutna jordbrukskassornas verksamhet samt bedriva en effektiv upplysnings- och organisationsverksamhet för kasserörelsens befrämjande inom verksamhetsområdet.

22 §.

Till medlem av centralkassa må endast kunna antagas godkänd jordbrukskassa eller jordbruksekonomisk förening, vars styrelse har sitt säte inom centralkassans verksamhetsområde.

Jordbruksekonomisk förening må icke beviljas medlemskap med mindre centralkassans styrelse finner föreningen väl ägnad att kunna bedriva sin verksamhet på ett ur ekonomisk synpunkt fullt tillfredsställande sätt. Beslut, varigenom inträde i centralkassan meddelats föreningen, må icke vinna tillämpning, med mindre det godkännes av styrelsen för jordbrukskreditkassan.

23 §.

Jordbrukskassa skall vara delaktig i centralkassan med en andel och skall till denna kassa kontant erlägga en insats av etthundra kronor, vilken skall tillföras centralkassans reservfond.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Jordbruksekonomisk förening, som antages till medlem av centralkassa, skall vid inträdet i denna teckna minst en andel. För varje andel skall föreningen kontant erlægga en insats av etthundra kronor. Sådana insatser skola sammanföras under benämning jordbruksekonomiska föreningarnas insatskapital. Vid förenings utträde ur kassan skall insats, med iakttagande av vad därom stadgas i lagen om ekonomiska föreningar, återgäldas med en femtedel årligen under fem år, därest icke kassans styrelse finner återbetalning lämpligen kunna äga rum tidigare.

24 §.

Centralkassa äger vid föreningssammanträde besluta att för täckande av förlust, som icke kan täckas av reservfonden, anskaffa medel genom uttaxering å medlemmarna i förhållande till högsta under nästföregående räkenskapsår oguldna kapitalbelopp av deras från centralkassan erhållna lån.

Uttaxering må icke något räkenskapsår uppgå till mer än en procent av medlems sålunda beräknade låneskuld.

25 §.

Försättes centralkassa i likvidation och förslå kassans tillgångar härvid icke till gäldande av dess skulder, äro medlemmarna ansvariga för kassans förbindelser i förhållande till högsta under nästföregående räkenskapsår oguldna kapitalbelopp av deras från centralkassan erhållna lån. Kan medlem icke fullgöra den betalningsskyldighet, som till följd av denna ansvarighet åligger medlemmen, äro övriga medlemmar efter nyssnämnda grund ansvariga för bristen. Medlems ansvarighet må icke tagas i anspråk till högre belopp än tio procent av medlemmens låneskuld, beräknad på sätt nyss sagts.

Betalning av enligt 24 § uttaxerat belopp föranleder icke minskning i medlems ansvarighet enligt denna paragraf.

26 §.

Såsom grundfond för centralkassa ställer staten genom fullmäktige i riksgäldskontoret till förfogande svenska statens obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida och löpande med minst fyra procent ränta. Obligationernas nominella belopp, vilket fastställles av Kungl. Maj:t, må motsvara högst tjugo procent, med avrundning av beloppet uppåt till jämnt hundratusental kronor, av kassans upp- och inlåning med undantag av upplåningen hos jordbrukskreditkassan enligt senast upprättade bokslut. Beloppet må icke i något fall understiga 100,000 kronor eller överstiga 1,000,000 kronor.

Grundfundsobligationerna fortfara att tillhöra staten, som dock ej äger att förfoga över dem, så länge centralkassans samtliga förbindelser icke äro fullgjorda.

Grundfonden, som är avsedd att tjäna såsom säkerhet för centralkassans förbindelser med undantag av kassans skuld till jordbrukskreditkassan, må

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

tagas i anspråk för dessas gäldande endast i händelse kassan skulle träda i likvidation och det därvid skulle befinnas, att kassans tillgångar och de belopp, vartill medlemmarnas ansvarighet uppgår, icke förslå till gäldande av nämnda förbindelser.

Närmare föreskrifter rörande centralkassornas grundfonder meddelas av Kungl. Maj:t.

27 §.

Centralkassas behållna årsvinst skall, sedan avdrag skett för täckande av möjligen förefintlig brist från föregående år, i sin helhet avsättas till kassans reservfond.

Då reservfonden uppgår till ett belopp, motsvarande tio procent av kassans utlåning vid utgången av senast förflutna räkenskapsåret, ankommer på centralkassan att bestämma, i vad mån någon del av årsvinsten skall disponeras för annat ändamål.

Utän hinder av vad nu sagts må efter beslut å föreningssammanträde av årsvinsten kunna dels till medlemmarna återgäldas belopp, som under något föregående år å dem uttaxerats till täckande av förlust, dels ock lämnas utdelning till anslutna jordbruksekonomiska föreningar å deras insatser, dock högst efter en räntesats av fem procent.

28 §.

Centralkassa må icke utan medgivande av jordbrukskreditkassans styrelse genom anlitande av årsvinst eller av reservfondens medel helt eller delvis avskrika fordran hos medlem, med mindre centralkassan vidtagit laga åtgärder för fordringens indrivning och betalning därvid icke kunnat erhållas.

29 §.

Centralkassa må ej idka annan rörelse än in- och utlåning av penningar.

Centralkassa må icke utan medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan förskaffa sig annan kredit än i 30 § sägs.

30 §.

Centralkassa äger av allmänheten mottaga medel till förräntning å sparkasseräkning, depositionsräkning, kapitalräkning och checkräkning.

Medel, som äro insatta å sparkasseräkning, depositionsräkning eller kapitalräkning, må centralkassa ej ikläda sig skyldighet att återbetala annorledes än viss tid efter uppsägning, nämligen i fråga om medel å sparkasseräkning minst en vecka och i fråga om medel å depositionsräkning eller kapitalräkning minst tre månader; styrelsen för kassan dock lämnat öppet att, då sådant prövas kunna ske utan olägenhet, i särskilda fall medgiva utbetalning utan avvaktan av uppsägningstidens utgång.

En och samma insättares tillgodohavande på sparkasseräkning må icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver fyratusen kronor.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

31 §.

Centralkassa skall vara skyldig att i tillgångar, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa kassareserv, som tillsammans med den ineliggande kassan motsvarar minst tjugofem procent av de förbindelser, som det åligger kassan att vid anfordran fullgöra. Pantsatt tillgång, som nu sagts, må härvid icke tagas i beräkning; dock att, där tillgången utgör säkerhet för avtalad kredit, som ej av kassan till fullo begagnats, den må beräknas till det belopp, som kassan enligt avtalet är berättigad ytterligare utbekomma. Nedgår kassareserv under vad nu är sagt, skall den, så snart det kan ske, åter uppbringas till föreskrivet belopp.

Närmare föreskrifter angående de tillgångar, som må såsom kassareserv godkännas, meddelas, där så erfordras, av bank- och fondinspektionen.

32 §.

Centralkassa må in- och upplåna penningar *dels* till ett belopp, för vilket full täckning hos kassan finnes i kontanta penningar, i medel som för kassans räkning innestå hos riksbanken, jordbrukskreditkassan eller inländskt bankaktiebolag eller å postgiro, i statens eller Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer eller i fordringar på grund av lån, för vilka säkerheten utgöres av inteckning inom sex tiondelar av senast fastställda taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, *dels ock* därutöver till ett belopp motsvarande tolv och en halv gånger centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital.

I intet fall må dock in- och upplåningen med avdrag av ett belopp motsvarande centralkassans kassa och de medel, som för centralkassans räkning innestå hos riksbanken, jordbrukskreditkassan eller inländskt bankaktiebolag eller å postgiro, överstiga trettio gånger centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital.

33 §.

Centralkassa må ej bereda kredit åt andra än sina medlemmar.

Vid beviljande av kredit skola med avseende å tiden för låns återgåldande sådana villkor uppställas, som betingas av centralkassans förpliktelser till återgåldande av kapital, som in- eller upplånats av kassan.

Kreditgivningen till jordbrukskassor må bestå i återbelåning av hos jordbrukskassorna belånade fordringsbevis med tillhörande säkerheter. Härutöver må jordbrukskassa kunna beviljas kredit för förvärv av egendom till skyddande av fordran, så ock tillfällig kredit för reglerande av förlust.

Det åligger centralkassans styrelse att tillse, att de säkerheter, som lämnas för lån till jordbrukskassorna, äro fullt betryggande och förvaras hos centralkassan.

34 §.

Till centralkassa ansluten jordbruksekonomisk förening må kunna erhålla kredit till belopp, som av centralkassans styrelse prövas lämpligt, med

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

iakttagande av att krediten icke må uppgå till högre belopp än fyra gånger så stor del av föreningens tillgångar utöver skulderna, som motsvarar föreningens insatskapital jämte egna fonder av sådan beskaffenhet, att de icke kunna anlitas utan därom för varje gång å föreningssammanträde fattat beslut. Vid beräkning av den högsta kredit, som sålunda må beviljas jordbruksekonomisk förening, skall iakttagas, att såsom insatskapital må räknas jämväl tecknad men ej gulden insats i föreningen, därest tecknaren lämnat skriftlig förbindelse å beloppet samt för insatsens inbetalande i föreningens stadgar eller eljest fastställt en plan, som godkänts av centralkassans styrelse. Dylik insats må dock ej medräknas till högre belopp än som kan antagas bliva guldets inom fem år efter medlems inträde i föreningen. Såsom tillgång av beskaffenhet att utgöra underlag för kredit må icke räknas andelar, vilka föreningen förvärvat i annan ekonomisk förening. Vad här är stadgat med avseende å förenings insatskapital och egna fonder skall äga motsvarande tillämpning beträffande aktiekapital och fonder tillhörande aktiebolag, varom förmåles i 3 § andra stycket.

Centralkassans sammanlagda utlåning till jordbruksekonomiska föreningar må icke överstiga en tiondel av centralkassans sammanlagda utlåning.

Till en och samma förening må lån ej beviljas till högre belopp än som motsvarar en tjugofemtedel av sammanlagda utlåningen från centralkassan.

35 §.

Kreditgivningen från centralkassan till de jordbruksekonomiska föreningarna må bestå i utlämnande av reverslån eller beviljande av kredit i räkning eller växeldiskontering.

Reverslån må beviljas på högst ett år eller, om pant av fastighetsinteckning eller obligationer blivit ställd, på viss tids, högst tre månaders, uppsägning. Kredit i räkning må beviljas på högst ett år. Växel må diskonteras på högst sex månader. Omsättning av kredit må kunna medgivas.

Kredit må lämnas endast mot säkerhet, som styrelsen för centralkassan finner fullt betryggande. Säkerheten skall utgöras av pant i fast eller lös egendom eller fordringsrätt jämväl mot annan än den, åt vilken krediten beviljas. Mot inteckning i jordbruksinventarier eller förlagsinteckning må kredit ej lämnas, centralkassan dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet.

36 §.

Centralkassa må ej förvärva fast egendom, såvitt fråga ej är om fastighet, som är avsedd för kassans inrymmande. Vill kassan förvärva eller i väsentlig omfattning ombygga dylik fastighet, skall frågan härom hänskjutas till prövning vid föreningssammanträde; och må åtgärden ej vidtagas, där ej minst två tredjedelar av de röstande uttalat sig därför samt styrelsen för jordbrukskreditkassan godkänner densamma.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

Centralkassa må ej förvärva annan lös egendom än penningar, obligationer, av rörelsen betingade fordringar samt sådana inventarier, som anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som kassan äger.

Utan hinder av vad i första och andra styckena stadgas må centralkassa till skyddande av fordran på offentlig auktion eller fondbörs inköpa egendom, som är för fordringen utmätt eller pantsatt, så ock såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom, där uppenbart är, att kassan eljest skulle lida avsevärd förlust. Dylik egendom skall av centralkassan åter avyttras, så snart lämpligen kan ske, och senast då avyttring kan äga rum utan förlust för kassan.

37 §.

Centralkassas styrelse skall bestå av minst fem och högst nio ledamöter, för vilka utses lämpligt antal suppleanter. En av ledamöterna jämte suppleant för honom skall utses av styrelsen för jordbrukskreditkassan, de övriga väljas å föreningssammanträde.

Styrelsen skall sammanträda minst fyra gånger om året.

Styrelsen äger inom sig utse arbetsutskott, vilket på styrelsens ansvar beslutar i löpande ärenden.

Beträffande vid sammanträde med styrelse och arbetsutskott fattade beslut skall föras protokoll.

38 §.

För granskning av styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper skola årligen utses tre revisorer med lika många suppleanter. En revisor jämte suppleant för honom utses av styrelsen för jordbrukskreditkassan, de övriga väljas å föreningssammanträde. Minst en av revisorerna och hans suppleant skola hava vunnit beprövad erfarenhet beträffande revisionsverksamhet.

Revisor må ej den vara, som är i centralkassans eller styrelseledamots tjänst, och ej heller den, som är omyndig eller i konkurstillstånd.

39 §.

Hos centralkassa skall finnas verkställande direktör.

Innan styrelsen för centralkassa fattar beslut om utseende av verkställande direktör, skall frågan härom underställas jordbrukskreditkassan. Beslut i sådan fråga är ej giltigt, med mindre det godkänts av styrelsen för sistnämnda kassa.

Visar sig verkställande direktör olämplig för sin befattning men vidtager centralkassans styrelse icke åtgärder för att skilja honom från denna, må styrelsen för jordbrukskreditkassan förelägga centralkassans styrelse att vidtaga åtgärder för hans entledigande. Sistnämnda styrelse är pliktig att ställa sig sådant föreläggande till efterrättelse.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

40 §.

Vid centralkassas föreningssammanträde äger jordbrukskassa deltaga i avgörandet av förekommande ärenden med en röst och jordbruksekonomisk förening med en tiondels röst.

41 §.

Centralkassa äger icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd utöva verksamhet vid avdelningskontor å annan ort än där huvudkontoret är beläget. Dylikt tillstånd må meddelas, när verksamheten finnes kunna vara till nytta för det allmänna.

42 §.

Centralkassa skall vara skyldig att i fråga om skötseln av sin rörelse och sina räkenskaper ställa sig jordbrukskreditkassans instruktioner och anvisningar till efterrättelse samt att tillhandahålla jordbrukskreditkassans styrelse och revisorer alla uppgifter som påkallas.

Centralkassa åligger att hålla noggrann kontroll och tillsyn å de till kassan anslutna jordbrukskassornas verksamhet och förvaltning ävensom att utfärda erforderliga instruktioner för jordbrukskassorna.

43 §.

Jordbrukskreditkassans styrelse äger, efter hörande av centralkassas styrelse, meddela anvisningar rörande grunderna för räntesättningen vid såväl inlåning från allmänheten som vid utlåning.

44 §.

Anmälningar om medlemmars avgång, som inkomma från jordbrukskassor, skola av styrelsen för centralkassa samlas och ordnas samt hållas tillgängliga för en var, som vill taga kännedom om dem.

45 §.

Den senaste revisionsberättelsen angående centralkassas förvaltning skall jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning hållas anslagen å lätt tillgänglig plats i centralkassans expeditionslokal samt, därest ansluten jordbrukskassa har särskild expeditionslokal, jämväl i denna. Anslåendet skall äga rum så snart ske kan efter det sammanträde, å vilket revisionsberättelsen framlagts.

46 §.

Visar sig vid uppgörandet av bokslut eller eljest, att centralkassa gjort så stora förluster, att dessa överstiga en tiondel av det belopp, vartill medlemmarnas ansvarighet för centralkassans förbindelser sammanlagt uppgår, åligger det styrelsen att ofördröjligen därom lämna meddelande å föreningssam-

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

mantråde samt underrätta den länsstyrelse, hos vilken kassan är registrerad, bank- och fondinspektionen ävensom styrelsen för jordbrukskreditkassan.

Det åligger centralkassans styrelse att, när helst anledning yppas till antagande, att centralkassan gjort förluster i den omfattning varom ovan förmäles, ofördröjligen upprätta bokslut och kalla revisorerna att granska detsamma.

Hava icke senast vid det i första stycket omförmälda föreningssammanträdet kassans förluster blivit täckta, skall länsstyrelsen anmäla förhållandet för Kungl. Maj:t, som äger besluta angående återkallande av det för kassan meddelade godkännandet.

47 §.

Nedgår antalet anslutna jordbrukskassor i godkänd centralkassa under femton, åligger det kassans styrelse att därom ofördröjligen underrätta den länsstyrelse, hos vilken kassan är registrerad, bank- och fondinspektionen ävensom styrelsen för jordbrukskreditkassan.

Fylles ej detta antal inom två månader efter erinring om förhållandet från länsstyrelsens sida, eller iakttager centralkassan icke i vad på den ankommer föreskrifterna i denna förordning eller ställer kassan sig icke till efter rättelse av bank- och fondinspektionen meddelat förbud eller föreläggande, eller handhavas eljest kassans angelägenheter på ett sätt, som är ägnat att rubba förtroendet till kassan, skall förhållandet anmälas för Kungl. Maj:t, som äger besluta angående återkallande av godkännandet.

48 §.

Har godkännandet för centralkassa återkallats, skall underrättelse om förhållandet kungöras i den stads tidning, där den länsstyrelse, hos vilken kassan registrerats, har sitt säte, eller, om flera tidningar där utgivas, i den av dessa, där allmänna påbud för staden vanligen meddelas, ävensom, där kassans styrelse har sitt säte å annan ort, i en tidning å denna ort.

När godkännandet återkallats, skall centralkassan vara pliktig att omedelbart träda i likvidation.

Jordbrukskassorna.

49 §.

Jordbrukskassa må på de villkor, som nedan angivas, erhålla godkännande av länsstyrelsen i det län, där kassans styrelse har sitt säte. Ansökan om godkännande må göras antingen i samband med ansökningen om kassans registrering eller därefter. I sistnämnda fall skall ansökningen vara åtföljd av ett exemplar av kassans stadgar.

Godkännande av jordbrukskassa må ej meddelas, med mindre länsstyrelsen från bank- och fondinspektionen samt vederbörande centralkassa inhämtat yttrande över ansökningen.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

Innan jordbrukskassa godkännts, må den icke börja sin verksamhet.

Jordbrukskassa skall vara pliktig att iakttaga vad på den ankommer för vinnande av inträde i centralkassa, som finnes bildad eller bildas för det område, inom vilket jordbrukskassans styrelse har sitt säte. Har jordbrukskassa icke inom sex månader efter godkännandet vunnit anslutning till centralkassa, vare godkännandet förfallet.

50 §.

I jordbrukskassas stadgar skall kassans verksamhetsområde angivas samt bestämmelser meddelas av det innehåll, som angives i andra stycket här nedan samt i 51—67 §§.

Ändring av dessa bestämmelser i stadgarna eller beträffande stadgarnas föreskrifter om jordbrukskassas ändamål må ej vinna tillämpning, förrän den godkännts av länsstyrelsen.

51 §.

Jordbrukskassas verksamhetsområde skall vara sammanhängande och skilt från andra jordbrukskassors samt ej större än att kassans medlemmars personliga och ekonomiska förhållanden kunna överblickas och följas av kassans ledning.

52 §.

Till medlem i jordbrukskassa må endast antagas i Sverige bosatt svensk medborgare, som är ägare eller brukare av jordbruksfastighet, belägen inom jordbrukskassans verksamhetsområde, ävensom här i riket registrerat aktiebolag, som har till ändamål att idka jordbruk och som äger eller brukar sådan fastighet som nyss nämnts.

Med jordbruksfastighet jämställes, där ej annat sägs, sådan fastighet, vars ägare eller brukare bedriver trädgårdsskötsel, hönsskötsel, fiske eller annan därmed jämförlig verksamhet som självständig näring, så ock sådan som annan fastighet taxerad mindre fastighet, vilken äges eller brukas av hantverkare eller annan arbetare, som beredes sin väsentliga sysselsättning av idkare av jordbruk eller därmed jämförlig verksamhet.

Medlemskap må icke för en och samma brukningsdel erhållas i mer än en jordbrukskassa.

Till medlem må, ändock att han icke äger eller brukar sådan fastighet, som ovan sägs, antagas ledamot eller suppleant i kassans styrelse, så ock verkställande direktören för den centralkassa, till vilken kassan är ansluten.

Jordbrukskassa skall bestå av minst tjugo medlemmar.

53 §.

Medlem skall vid inträdet i jordbrukskassa teckna minst en andel i kassan. För varje andel skall erläggas en insats av tjugofem kronor. Insats skall kontant inbetalas. Dock må, där den fastighet, för vilken medlem blir del-

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

aktig i jordbrukskassan, har ett taxeringsvärde understigande tiotusen kronor eller av kassans styrelse vid medlemmens inträde åsättes ett värde, som understiger sistnämnda belopp, en femtedel av insatsen betalas kontant och återstoden inom tre år efter inträdet. Insatser skola sammanföras under benämning jordbrukskassans insatskapital.

Medlem må, utöver de insatsbelopp, som svara mot antalet av honom tecknade andelar, erlægga ytterligare insatser till kassan intill ett belopp av tjugofem kronor. Dessa insatser, som skola erläggas kontant, skola tillföras insatskapitalet.

Insats skall, med iakttagande av vad därom stadgas i lagen om ekonomiska föreningar, återgäldas vid medlems utträde ur kassan med en femtedel årligen under fem år, därest icke kassans styrelse finner återbetalning lämpligen böra äga rum tidigare.

54 §.

Jordbrukskassa äger vid föreningssammanträde besluta att för täckande av förlust, som icke kan täckas av reservfonden, anskaffa medel genom uttaxering å medlemmarna i förhållande till senast fastställda taxeringsvärdena å de fastigheter, för vilka medlemmarna äro delaktiga i jordbrukskassan, eller, där fastighet vid medlems inträde i kassan eller i samband med beviljande av lån åsatts annat värde, fastighetens sålunda åsatta värde.

Uttaxering må icke något räkenskapsår uppgå till mer än en halv procent av fastighetens värde.

Uttaxering å medlem, som erhållit delaktighet i jordbrukskassa enligt 52 § fjärde stycket, må icke något räkenskapsår ske till högre belopp än fem kronor.

55 §.

Försättes jordbrukskassa i likvidation och förslå kassans tillgångar härvid icke till gäldande av dess skulder, äro medlemmarna ansvariga för kassans förbindelser i förhållande till värdena å medlemmarnas fastigheter, beräknade på sätt i 54 § sägs. Kan medlem icke fullgöra den betalningsskyldighet, som till följd av denna ansvarighet åligger honom, äro övriga medlemmar efter nyssnämnda grund ansvariga för bristen. Medlems ansvarighet må icke tagas i anspråk till högre belopp än fem procent av värdet å medlemmens fastighet.

Medlem, som erhållit delaktighet i jordbrukskassa enligt 52 § fjärde stycket, är ansvarig för kassans förbindelser intill ett belopp av femtio kronor.

Betalning av enligt 54 § uttaxerat belopp föranleder icke minskning i medlems ansvarighet enligt denna paragraf.

56 §.

Av jordbrukskassas årsvinst skola, sedan avdrag skett för täckande av möjligen förefintlig brist från föregående år, minst sjuttiofem procent avsättas till reservfond.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Då reservfonden uppgår till ett belopp, motsvarande tjugo procent av jordbrukskassans utlåning vid utgången av senast förflutna räkenskapsåret, ankommer på jordbrukskassan att bestämma, i vad mån den andel av årsvinsten, som skall avsättas till reservfonden, må understiga sjuttiofem procent. Nedgår reservfonden under vad sålunda stadgats, skall avsättning till densamma ånyo vidtaga i minst sådan omfattning, som nyss sagts.

Av årsvinsten, i den mån den ej åtgår för avsättning till reservfonden, må efter beslut å föreningsammansträde kunna dels till medlemmarna återgäldas belopp, som under något föregående år å dem uttaxerats till täckande av förlust, dels ock lämnas utdelning å deras insatser, dock högst efter en räntesats av fem procent.

57 §.

Jordbrukskassa må ej idka annan rörelse än in- och utlåning av penningar.

Jordbrukskassa må icke förskaffa sig kredit på annat sätt än genom återbelåning hos centralkassan av hos jordbrukskassan belånade fordringsbevis med tillhörande säkerheter. Dock må jordbrukskassa upptaga lån hos centralkassan för förvärv av egendom till skyddande av fordran, så ock tillfällig kredit för reglerande av förlust.

Såsom ombud för centralkassan äger jordbrukskassa i den ordning, som bestämmes av jordbrukskreditkassans styrelse, förmedla inlåning för centralkassans räkning.

58 §.

Jordbrukskassa må ej bereda kredit åt annan än sådan medlem av kassan, som är ägare eller brukare av i 52 § avsedd fastighet.

Kreditgivningen må bestå i utlämnande av reverslån eller växeldiskontering eller beviljande av kredit i räkning, som genom kassans förmedling öppnas hos vederbörande centralkassa.

Reverslån må beviljas på högst ett år eller, om pant av fastighetsinteckning eller obligationer blivit ställd, på viss tids, högst tre månaders, uppsägning. Kredit i räkning må beviljas på högst ett år. Växel må diskonteras på högst sex månader. Omsättning av kredit må kunna medgivas.

Vid beviljande av kredit skola med avseende å tiden för låns återgäldande sådana villkor uppställas, som betingas av jordbrukskassans förpliktelser till återgäldande av kapital, som upplånats av kassan.

Kredit må lämnas endast mot säkerhet, som styrelsen för jordbrukskassan finner fullt betryggande. Säkerheten skall utgöras av pant i fast eller lös egendom eller fordringsrätt jämväl mot annan än den, åt vilken krediten beviljas. Mot inteckning i jordbruksinventarier eller förlagsinteckning må kredit ej lämnas, jordbrukskassan dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet.

Lån må ej utestå mot skuldförbindelse, för vars uppfyllande ledamot av jordbrukskassans styrelse eller suppleant för sådan ledamot eller i kassan

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

anställd tjänsteman svarar i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman, med mindre styrelsen för centralkassan lämnat medgivande härtill.

Centralkassans styrelse äger bestämma, att krediter överstigande visst belopp eller eljest av viss beskaffenhet ej må beviljas utan godkännande av styrelsen för centralkassan.

59 §.

Åt medlem, som är ägare av fastighet, som avses i 52 § första stycket, må lån mot annan säkerhet än inteckning inom sex tiondelar av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden enligt gällande taxering icke beviljas till högre belopp än som motsvarar fyra tiondelar av nämnda värden eller, om fastigheten efter av centralkassan verkställd särskild värdering åsatts andra jordbruks- och skogsvärden, det belopp varmed sålunda åsatt värde överstiger sex tiondelar av taxeringsvärdena.

Åt medlem, som är ägare av fastighet, som avses i 52 § andra stycket, må lån mot annan säkerhet än inteckning inom sex tiondelar av fastighetens taxeringsvärde icke beviljas till högre belopp än som motsvarar fyra tiondelar av taxeringsvärdet eller, om fastigheten efter av centralkassan verkställd särskild värdering åsatts annat värde än taxeringsvärdet, det belopp varmed sålunda åsatt värde överstiger sex tiondelar av taxeringsvärdet.

Är fastighet av ägaren upplåten åt annan till brukande, må denne erhålla kredit med belopp högst motsvarande fyra tiondelar av fastighetens taxeringsvärde eller särskilt åsatta värde. Jordägaren skall, i den mån så erfordras för att jordägarens och brukarens lån tillhoppa icke skola överstiga det belopp, vartill jordägarens lån enligt första eller andra stycket ovan högst må uppgå, förpliktas att återbetala motsvarande del av sin kredit.

Åt en och samma medlem må lån ej beviljas till högre belopp än som motsvarar en tiondel eller, efter medgivande av centralkassans styrelse, en femtedel av jordbrukskassans sammanlagda utlåning. Vad sålunda stadgats skall dock icke utgöra hinder för jordbrukskassa att bevilja medlem kredit intill ett belopp av tiotusen kronor.

Oavsett bestämmelserna här ovan må jordbrukskassa enligt grunder, som fastställas av styrelsen för jordbrukskreditkassan, bevilja lån till uppförande av bygdegård. Beslut härom skall i varje särskilt fall underställas centralkassans styrelse för godkännande.

60 §.

Bestämmelserna i 36 § skola äga motsvarande tillämpning med avseende å jordbrukskassas rätt att förvärva fast och lös egendom. Innan jordbrukskreditkassans styrelse fattar beslut rörande fråga om jordbrukskassas förvärv av fastighet för kassans inrymmande, skall styrelsen inhämta yttrande i ärendet från centralkassans styrelse.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:***61 §.**

Till jordbrukskassa inflytande medel, som icke omedelbart åter utbetalas, skola genast insättas hos centralkassan, i den mån centralkassan ej annorledes bestämmer.

In- och utbetalning av medel skall vara underkastad kontroll i den ordning, styrelsen för jordbrukskreditkassan beslutar.

62 §.

Jordbrukskassas styrelse skall bestå av minst fem och högst sju ledamöter, för vilka utses lämpligt antal suppleanter.

Visar sig befattningshavare hos jordbrukskassa olämplig för sin befattning men vidtager kassans styrelse icke åtgärder för att skilja honom från denna, må styrelsen för centralkassan förelägga jordbrukskassans styrelse att vidtaga åtgärder för hans entledigande. Sistnämnda styrelse är pliktig att ställa sig sådant föreläggande till efterrättelse.

Beträffande vid styrelsesammanträde fattade beslut skall föras protokoll.

63 §.

Revisor för jordbrukskassa må ej den vara, som är i jordbrukskassans eller styrelseledamots tjänst, och ej heller den, som är omyndig eller i konkurs-tillstånd.

64 §.

Jordbrukskassa är skyldig att i fråga om skötseln av sin rörelse och sina räkenskaper ställa sig jordbrukskreditkassans och centralkassans instruktioner och anvisningar till efterrättelse samt att tillhandahålla jordbrukskreditkassans och centralkassans styrelse och revisorer alla uppgifter, som påkallas.

65 §.

Jordbrukskreditkassans styrelse äger, efter hörande av styrelsen för vederbörande centralkassa, meddela anvisningar rörande räntesättningen vid utlåning från jordbrukskassa.

66 §.

Då medlem av jordbrukskassa avgått, skall styrelsen för kassan, i stället för att om avgången utfärda kungörelse på sätt i lagen om ekonomiska föreningar sägs, ofördröjligen till centralkassan göra skriftlig anmälan om avgången.

67 §.

Om antalet medlemmar i jordbrukskassa nedgår under tjugo eller om sammanlagda beloppet av kassans utlåning och den inlåning, kassan såsom ombud förmedlat för centralkassans räkning, sedan fem år förflutit från kassans

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

godkännande ännu icke uppnått ett belopp av tjugofemtusen kronor eller sedermera understiger detta belopp, åligger det kassans styrelse att därom ofördröjligen underrätta den länsstyrelse, hos vilken kassan är registrerad, samt centralkassan. Fylles ej antalet medlemmar inom en månad efter erinring om förhållandet från länsstyrelsens sida, eller uppnår icke sammanlagda ut- och inlåningen inom samma tid det belopp, som nyss sagts, eller iakttager kassan icke i vad på den ankommer föreskrifterna i denna förordning, eller ställer kassan sig icke till efterrättelse av bank- och fondinspektionen meddelat förbud eller föreläggande, eller handhavas eljest kassans angelägenheter på ett sätt, som är ägnat att rubba förtroendet till kassan, kan länsstyrelsen, efter hörande av inspektionen och styrelsen för jordbrukskreditkassan, återkalla godkännandet.

Har godkännandet för jordbrukskassa återkallats, skall genom länsstyrelsens försorg ofördröjligen göras anmälan därom till bank- och fondinspektionen samt till centralkassan ävensom underrättelse om förhållandet kungöras i den stads tidning, där länsstyrelsen har sitt säte, eller, om flera tidningar där utgivnas, i den av dessa, där allmänna påbud för staden vanligen meddelas, ävensom, där kassans styrelse har sitt säte å annan ort, i en tidning å denna ort.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, om godkännandet förfallit jämlikt 49 § sista stycket.

Har jordbrukskassa meddelat godkännande återkallats eller förfallit, skall kassan vara pliktig att omedelbart träda i likvidation, vid återkallelse av godkännande dock först sedan beslutet härom vunnit laga kraft.

Tillsyn.

68 §.

Jordbrukskreditkassan, centralkassorna och jordbrukskassorna skola stå under tillsyn av bank- och fondinspektionen.

Ledamot av inspektionen må ej deltaga i styrelsen av eller vara anställd vid kassa, som nu nämnts.

Närmare bestämmelser om inspektionens organisation och verksamhet i och för denna tillsyn meddelas av Kungl. Maj:t.

69 §.

Inspektionen skall övervaka, att kassorna i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse de lagar och andra författningar, som hava avseende å kassorna, samt de för kassorna gällande stadgar.

Det åligger inspektionen att jämväl i övrigt, såvitt angår förhållanden, som kunna inverka på kassornas säkerhet, med uppmärksamhet följa deras verksamhet.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Undersökning av kassa skall av inspektionen anställas, så ofta sådan av inspektionen anses erforderlig eller av Kungl. Maj:t anbefalles.

Inspektionen äger, där så finnes lämpligt, förordna ombud att biträda vid tillsynen av viss centralkassa och till densamma anslutna jordbrukskassor.

70 §.

Styrelsen för kassa åligger:

att när som helst hålla kassans tillgångar ävensom böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning av inspektionen eller dess ombud;

att ofördröjligen till inspektionen insända styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkningen samt balansräkningen ävensom, efter verkställd revision, den däröver avgivna berättelsen tillika med annan handling angående kassans förvaltning eller räkenskaper, som revisorerna må hava avlämnat till styrelsen;

att tillhandahålla inspektionen sådana översikter rörande kassans ställning och verksamhet, som av inspektionen påkallas; samt

att i övrigt meddela inspektionen eller dess ombud alla de upplysningar rörande kassan, som av inspektionen eller ombudet äskas.

71 §.

Inspektionen äger, när sådant prövas nödigt, sammankalla styrelsen för jordbrukskreditkassan, centralkassa eller jordbrukskassa. Har sådan styrelse icke efterkommit av inspektionen framställd begäran om utfärdande av kallelse till extra föreningssammanträde, må sådant sammanträde ock av inspektionen sammankallas.

Vid föreningssammanträde eller av inspektionen utlyst styrelsesammanträde må ledamot av inspektionen närvara och i överläggningarna delta.

72 §.

Har av styrelse för kassa eller å föreningssammanträde fattats beslut, som strider mot lag, förordning eller stadgar, må inspektionen kunna förbjuda verkställighet av beslutet. Inspektionen må ock kunna förelägga styrelsen att, i händelse beslut av nyss omförmälda beskaffenhet gått i verkställighet, göra rättelse, där så kan ske, så ock att fullgöra vad styrelsen åligger enligt lag, förordning eller stadgar. Sådant föreläggande må dock, utom vad angår innehållet av vinst- och förlusträkning eller balansräkning, icke av inspektionen meddelas i fråga om i lag eller förordning givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Inspektionen äger förelägga vite vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt första stycket samt fälla till sådant vite.

Ändå att fall icke är för handen, som i första stycket sägs, äger inspektionen meddela de erinringar i fråga om kassans verksamhet, som inspektionen finner påkallade.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

73 §.

Underlåter centralkassa eller jordbrukskassa att ställa sig till efterrättelse av inspektionen meddelat förbud eller föreläggande eller handhar sådan kassa eljest sina angelägenheter på ett sätt, som är ägnat att rubba förtroendet till densamma, äger inspektionen göra anmälan därom hos den, som meddelat godkännande för kassan, med anhållan om att detta återkallas.

74 §.

Över inspektionens beslut må klagan föras hos Kungl. Maj:t inom den tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är stadgad, men beslutet går ändock i verkställighet, där icke Kungl. Maj:t annorlunda förordnar.

75 §.

Träder centralkassa eller jordbrukskassa i likvidation, äger bank- och fondinspektionen förordna ombud, som har att närvara vid likvidatorernas sammanträden, med rätt att yttra sig till protokollet, samt att i övrigt övervaka likvidationen.

Likvidatorerna skola bereda ombudet tillfälle att när som helst inventera centralkassans eller jordbrukskassans kassa och övriga tillgångar samt granska kassans alla böcker, räkenskaper och andra handlingar, och må av ombudet begärd upplysning angående förvaltningen ej av likvidatorerna förvägras.

Kassans egendom må ej avyttras under hand på andra villkor än ombudet godkänner. Ombudet må ej utan synnerliga skäl motsätta sig av likvidatorerna ifrågasatt försäljning.

Bank- och fondinspektionen äger under likvidationen i avseende å likvidatorer och föreningsammansammantråde enahanda befogenhet, som, innan kassan trätt i likvidation, enligt denna förordning tillkommer inspektionen beträffande styrelse och föreningsammansammantråde.

76 §.

Styrelseledamot eller befattningshavare hos kassa, som mot bättre vetande till bank- och fondinspektionen eller länsstyrelse avger oriktig eller ofullständig uppgift angående omständighet, varom det ålegat honom att lämna upplysning, straffas med dagsböter eller fängelse, där ej förbrytelsen i allmänna strafflagen är belagd med strängare straff.

77 §.

Böter eller viten, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Slutbestämmelser.

78 §.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1942. Från och med samma dag skola förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor, förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor samt reglementet för Svenska jordbrukskreditkassan den 12 september 1930 (nr 337) upphöra att gälla.

Utan hinder av vad sålunda stadgats skola de nedan i 79—84 §§ meddelade bestämmelserna lända till efterrättelse i där avsedda hänseenden.

79 §.

Centralkassa eller jordbrukskassa, som vunnit godkännande före den 1 juli 1942, åligger att före den 1 juli 1943 eller den senare dag, som Kungl. Maj:t för särskilt fall bestämmer, hava underställt vederbörande myndighets prövning de ändringar i kassans stadgar, som erfordras för att bringa dem i överensstämmelse med föreskrifterna i denna förordning. Till dess att dessa ändringar av myndigheten godkänts, skola de äldre stadgarna äga fortsatt tillämpning.

Underlåter kassa att inom sålunda föreskriven tid ansöka om godkännande av erforderliga stadgeändringar eller finnas de av kassan beslutade ändringarna icke vara av beskaffenhet att kunna godkännas, skall det för kassan meddelade godkännandet återkallas.

80 §.

Bestämmelserna i 6, 7, 24, 25, 54 och 55 §§ samt 59 § fjärde stycket skola äga tillämpning från och med den 1 juli 1944. Intill nämnda tidpunkt skola motsvarande äldre bestämmelser fortfarande tillämpas. Härvid skall vid beräkningen av antalet andelar, varå ansvarighet och rätt till uttaxering enligt äldre bestämmelser grundas, en andel anses motsvara varje belopp av fem kronor, som medlem av jordbrukskassa eller till centralkassa ansluten ekonomisk förening erlagt eller tecknat såsom insats och som icke återbetalats till medlemmen.

Har medlem av jordbrukskassa, som åtnjuter kredit från kassan, icke del i kassans insatskapital med minst tjugofem kronor, må med inbetalningen av återstående insatsbelopp anstå intill den 1 juli 1944 eller, såvitt gäller medlem, som äger eller brukar fastighet med värde understigande tiotusen kronor, intill den 1 juli 1946.

Medlem av jordbrukskassa, som inträtt i kassan före den 1 juli 1942 och som icke åtnjuter kredit från kassan, må så länge han ej erhållit kredit kvarstå såsom medlem utan att erlægga ytterligare insats enligt denna förordning.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

I 5 och 23 §§ stadgad skyldighet för medlemmarna av jordbrukskreditkassan och centralkassorna att erlægga insatser till nämnda kassor skall äga tillämpning oavsett vilka belopp som tidigare erlagts som insatser.

81 §.

Om medlem, som inträtt i kassa före den 1 juli 1942, sedermera avgår ur kassan, må av medlemmens insats allenast återbetalas den del, som tillförts insatskapitalet.

82 §.

Utan hinder av bestämmelserna i 32 § första stycket må, därest Kungl. Maj:t finner skäl att lämna medgivande härtill, centralkassas sammanlagda in- och upplåning intill utgången av år 1946 uppgå till, förutom ett belopp motsvarande kassans tillgångar av i nämnda författningsrum angiven art, femton gånger centralkassans och anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital.

83 §.

Styrelseledamot och revisor må intill ordinarie föreningsammansammanträde år 1943 behålla sitt uppdrag, ändå att antalet styrelseledamöter och revisorer överstiger det i denna förordning medgivna antalet. Uppgår ej antalet styrelseledamöter och revisorer till det i förordningen stadgade minsta antalet, skall val av bristande antalet ledamöter och revisorer ske senast vid nämnda föreningsammansammanträde.

84 §.

I 67 § meddelad föreskrift angående visst minsta belopp, som sammanlagda beloppet av jordbrukskassas inlåning för centralkassan och utlåning icke må underskrida, skall träda i tillämpning den 1 juli 1947.

F ö r s l a g

till

förordning angående ändrad lydelse av 35 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor.

Härigenom förordnas, att 35 § förordningen den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

35 §.

Då bokslut — — — dylikt ändamål.

Tillgångar motsvarande sjukhjälpfonden skola redovisas:

3) i fordringsbevis, utfärdade av riksbanken, bankbolag, sparbank eller centralkassa för jordbrukskredit;

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1942.